

EVOLUȚIA MUZEELOR ȘI PREOCUPĂRILOR MUZEISTICE PÂNĂ LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Gianina Cristina Chirilă

MOTTO:

*„Gradul de cultură a unui
popor se recunoaște după
starea muzeelor sale”*

Brown Goode

INTRODUCERE

Muzeele se dovedesc a fi instituții prin excelență moderne, cele mai vechi fiind constituite în perioada de renaștere națională și a luptei pentru unitate statală. Atunci, în cadrul procesului de afirmare a națiunii române, au apărut primele preocupări muzeale și chiar unele instituții de acest gen, care aveau menirea să adune și să valorifice vestigiile trecutului, dar și realizările contemporane.

În elaborarea acestei lucrări am avut ca argument hotărâtor dorința de a trata din punct de vedere istoric evoluția muzeelor din Moldova cuprinzând și cele două provincii românești, Basarabia și Bucovina, integrate ulterior, din 1918, în structurile politice și administrative ale României.

În Moldova, străvechi pământ românesc, manifestările naționale au jucat un rol important în condițiile în care acest teritoriu, a cunoscut de-a lungul timpului, datorită vicisitudinilor istorice cele trei stăpâniri (otomană, habsburgică și țaristă), marcate chiar de pierderi teritoriale importante (Bucovina în 1775 anexată de Imperiul Habsburgic, Basarabia din 1812 smulsă de Imperiul Țarist.)

Reputatul muzeograf britanic, Sir Fr.Kenzon, director la “British Museum” releva rolul muzeului în formarea spiritului național *„Muzeul înfățișează întreaga evoluție a genului uman din cele mai vechi timpuri și până în clipa de față, afirmând motive de reflecțiune tuturor...”*¹

În Moldova în secolul XIX-lea începutul secolului XX-lea se constată o intensă activitate de colecționare și valorificare a bunurilor culturale datorită cristalizării conștiinței naționale. Astfel, muzeul se dovedește a fi o instituție prin excelență modernă, capabilă să îndeplinească un ansamblu de funcții științifice și cultural-educative cu conținut complex desfășurând o activitate științifică remarcabilă prin preocupările lor de așezare și expunere a pieselor de muzeu, de clasare a lor pe genuri, de conservare a pieselor, oferind, în general, o anumită imagine despre un anumit sector al vieții omenești.

În acest context, marele savant Nicolae Iorga considera că muzeele nu trebuie să devină un depozitar de vechituri adunate la întâmplare ci un tezaur de valori

¹ Ion Sergiu Cosmescu, *Itinerar muzeografic*, în B.M.M.N., an III, 1939-1940 nr.5-6, p.145
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

culturale:

„muzeul trebuie să dea impresia de viață și astfel lucrurile să se lege între dânsese, iar muzeele de istorie trebuie să fie o coborâre în viața veacurilor trecute. Toate lucrurile care au făcut parte din viață, trebuie să le înviem din nou prin felul cum se așează între dânsese.”²

În general, de viața instituțiilor nou create sau de evoluția lor și-au legat viața și activitatea unele personalități progresiste ale culturii și științei românești: V.A.Urechia (*Muzeul bibliotecii V.A.Urechia din Galați-1890*), Virgil Hălăceanu (*Colecția din Turnul Goliei din Iași-1912*), soții Paul și Ecaterina Pașa (*Muzeul școlar din Galați-1914*), Vasile Ciurea, *Muzeul Fălticenilor-1914*) ș.a.

Preocupările pentru constituirea unor muzee și colecții muzeale s-au concretizat prin apariția, în această perioadă, a unor categorii de muzee cu profil divers:

1. muzee de științe naturale:

- *Muzeul de istorie naturală din Iași* (1834);
- *Gradina botanică a lui Anastasie Fătu* (1856);

2. muzee de artă:

- *Pinacoteca națională din Iași* (1860);

3. muzee arheologice:

- *Muzeele de antichități din Odessa și Kerci* (1823);
- *Muzeul Societății din Odessa pentru istorie și antichități* (1839);
- *Muzeul Societății Siret* (1871);
- *Muzeul Societății Arheologice Române din Bucovina* (1886)
- *Muzeul de antichități al Pontului Scitic din Chișinău* (sfârșitul

sec.XIX-lea)

- *Colecția de la Cucuteni* (sfârșitul sec.XIX-lea);

4. muzee de istorie națională:

- *Muzeul Țării Bucovina* (1863);
- *Muzeul Țării de la Cernăuți* (1893);

5. muzee agricole:

- *Muzeul agricol al Zemstvei Guberniale basarabene* (1889);

6. muzee cu profil mixt:

Muzeul Nataliei Sicard din Vadul lui Vodă din Basarabia

(1876);

- *Muzeul bibliotecii „V.A.Urechia” din Galați* (1890);

7. muzee industriale:

- *Muzeul de industrie din Bucovina* (1893);
- *Muzeul comercial și industrial din Galați* (1888);

8. muzee folclorice și muzicale:

- *Colecția lui Teodor Burada din Iași* (sfârșitul sec.XIX-lea);

9. muzee regionale:

- *Muzeul orășenesc Suceava* (1900);
- *Muzeul regional de istorie și etnografie al Tutovei* (1914);

² Nicolae Iorga, *Ce este un muzeu istoric*, în B.C.M.I., nr.6, București, 1938, p.69

10. muzee mănăstirești:

- *Muzeul mănăstirii Putna* (1904);

11. muzee bisericești:

- *Muzeul bisericesc arhidiecezan din Cernăuți* (1867);

- *Muzeul bisericesc din Chișinău* (1906);

12. muzee etnografice:

- *Colecția lui Virgil Hălăcenu din Turnul Goliei* (1912);

13. muzee școlare cu profil mixt:

- *„Saalzum museum” din Cernăuți* (1817);

- *Muzeul Regional din Galați* (1914);

ISTORICUL CERCETĂRII PROBLEMEI

Revistele de specialitate au publicat articole cu privire la evoluția și activitatea unor muzee din Moldova („Revista Muzeelor”; „Cercetări istorice”; „Artă și Arheologie”, „Suceava-Anuarul muzeului județean”; „Danubius”; „Revista Arhivelor”; „Ion Neculce”; „Miron Costin” ș.a).

O lucrare de referință pentru muzeografia românească, printre primele de acest profil o reprezintă „Muzeografie generală” 1936 de Alexandru Tzigara-Samurcaș, care, după Marea Unire din 1918, era convins că „*înfrățirea dintre neamuri poate fi realizată de muzeu*”³

De apariția și evoluția instituțiilor muzeale s-au preocupat: Aristide Ștefănescu cu lucrarea „Ghidul muzeelor”, Editura Sport-Turism, București, -1984, Ioan Oprea, care a editat: „Istoricul muzeelor din România”, Editura Museion, București, 1994 și „Muze și colecții din România”, Editura Enciclopedică, București, 2002, publicații de referință în literatura de specialitate. O prezentare complexă a muzeelor existente pe teritoriul României a fost realizată de cImec Institutul de Memorie Culturală, „Ghidul muzeelor și colecțiilor din România”, 2002, București, editată sub patronajul Ministerului Culturii Direcția Muze și Colecții. Din acest punct de vedere, lucrările muzeografice publicate se pot grupa în: *speciale, regionale și locale*.

Au fost publicate articole privind activitatea muzeelor din Iași în revistele: „Artă și arheologie”, „Cercetări istorice” (de către: Ionel Grigoriu, P. Cazacu, Rodica Radu, Emil Diaconescu, Claudiu Paradais, Maria Paradaiser, ș.a.).

Pentru Basarabia: „Anuarul Muzeului de istorie a Moldovei”; „Tyrageția” ș.a au fost editate articole de: Grigore T.Vrabie, Nicolae E.Chetraru, N.Răileanu, Elena Ploșnița ș.a.

Activitatea muzeelor din Bucovina a fost prezentată în: „Revista muzeelor”; „Anuarul Muzeului Bucovinei”; „Botoșanii în 1932-schiță monografică”, de autorii: Alexandrina Ignat, I. Dîrdală, Maria Ana Musicescu, Ștefan Ciubotariu, Ionel Bejenariu, Paul Șadurschi ș.a.

³ Alexandru Tzigara-Samurcaș, *Muzeologie generală*, București, 1936, p.35
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

O cercetare mai amplă privind muzeele din această regiune istorică a fost realizată de Emil Ioan Emandi în „Muzeul de istorie din Suceava”, Editura Sport-Turism, București, 1985, ca și lucrările prezentate de: Dragoș Cusiuc, Mircea Dumitrescu, Vasile Ciurea, Eugen Dumitrescu, C.Simiciuc ș.a., care au prezentat riguros istoricul evoluției preocupărilor muzeistice din această veche provincie românească.

„Revista Muzeelor” și „Danubius” au editat articole privind activitatea muzeelor din județul Galați de către: Ioan Aldea, Ion T. Dragomir.

Pentru județul Neamț o lucrare de referință o reprezintă cea a autorului Marcel Drăgotescu, „Muzee din Județul Neamț”, Editura Meridiane, București, 1984.

Deși se poate vorbi de existența unor preocupări de editare și publicare a unor cercetări privind activitatea instituțiilor muzeale din Moldova în reviste de specialitate, acestea au fost tratate mai mult *zonal* și *regional*, cuprinzând o arie restrânsă (activitatea unui muzeu sau a unui județ).

Ceea ce conferă originalitate acestei lucrări o reprezintă integrarea în sfera cercetării și a celor două provincii istorice românești: Basarabia și Bucovina. Este o sinteză originală, cuprinzând, astfel, un spectru mai larg de cercetare științifică a problemei aducând elemente de noutate privind evoluția instituțiilor și preocupărilor muzeale din Moldova, prezentate atât din punct de vedere istoric cât și geografic.

PRIMELE COLECȚII ȘI MUZEE

Evoluția muzeologiei în Moldova a cunoscut etape distincte, specifice stadiului dezvoltării societății autohtone, acestea purtând amprenta condițiilor istorice vitrege în care s-a dezvoltat poporul român. Păstrarea și expunerea bunurilor culturale în Moldova au tradiții vechi.

În perioada feudală se constată existența unor nuclee ale unor viitoare colecții publice, păstrate în mănăstirile și reședințele voievodale. Informații prețioase în acest sens le găsim la călătorii străini ca Anton Verancsics (1549), care amintește de „*comorile uriașe*” adunate de Petru Rareș⁴ sau Bernardino Quirini, care, în 1599 descria obiectele adunate la unele biserici având o valoare inestimabilă: „*potire, sudari de brocard de argint, discuri de argint, podoabe de altar, diferite cruci aurite*”⁵ Marco Bandini (1644) este cel care reușește să realizeze o descriere mai amplă a celor mai importante obiecte aflate fie la reședința domnească, fie în biserici sau mănăstiri, obiecte reprezentând documente, broderii, sculptură în piatră și lemn, podoabe, argintărie, carte veche ș.a.⁶

Pentru feudalism cele mai reprezentative nuclee ale patrimoniului cultural s-au constituit în jurul marilor așezăminte monahale de la: Putna, Dragomirna, Neamț, Bistrița, Vatra Moldoviței etc, unde au fost teaurizate obiecte de cult prețioase ca: veșminte, picturi murale și cele pe lemn, cărți vechi, manuscrise, podoabe etc. Dar

⁴ Emil I.Emandi, *Muzeul de istorie Suceava*, București, 1985, p.14

⁵ *Călători străini despre Țările Române*, vol.I, 1968, p.42

⁶ Em. I.Emandi, *op.cit.*, p.14

aceste obiecte, posibile piese muzeale, n-au fost prezentate în colecții muzeale, fiind doar teaurizate din cauza deselor incursiuni prădalnice tătaro-otomane, numeroaselor războaie sau au luat calea Orientului sub formă de danii boierești sau domnești.

Sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, corespunde etapei moderne a activităților muzeistice din Moldova, avându-se în vedere tranziția de la faza de teaurizare la alcătuirea unor colecții și chiar muzee. Inițiativele alcătuirii unor colecții aparțineau în general unor persoane particulare și de cele mai multe ori colecțiile existau atât timp cât cei care le alcătuiseră erau în viață.

Primele ordine și acte normative referitoare la păstrarea obiectelor de valoare istorică au fost date de Consistoriul diocezei Bucovinei (nr. 2813 din 3 oct. 1828 și nr. 3244 din 12/14 dec. 1829), sprijinite de guvernământul „Țării” Ele cereau inventarierea tuturor obiectelor vechi bisericești și a altor obiecte de patrimoniu, din care sunt enumerate: „*statuie, chipuri pe jumătate și capete de metal, aur, argint, aramă și spijă sleită, cum și din marmură și piatră lucrate: vasoane, vase, sau candelă și alte lucruri de metal și din alte vârtoase materii; pietri cu chipuri ieșite afară săpate; pietri numai cu slove.*”⁷

ACTIVITATEA MUZEISTICĂ DIN IAȘI MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ

Casa lui “Costache Surdza” din Iasi

La Iași au existat preocupări muzeistice încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, când s-a înființat „**Muzeul Academiei**” sau „**Muzeul de istorie naturală**”, primul muzeu din Principate, inaugurat la 4 februarie 1934 în casele închiriate de la Alexandru Balș din strada Podu Verde.

Inițiativa înființării acestui muzeu aparține Cercului militar ieșean, constituit la 11 ianuarie 1830 având ca mentori pe doctorul Iacob Czihak și M.Zotta. Cercul devine „*Societatea doftoricească Moldo-Romanikă*” iar la 18 martie 1833 își ia denumirea de „*Societatea Medico-Istoriei Naturale din Moldova*”⁸. Apărea astfel, prima societate științifică din Principate în Statutele căreia se preciza scopul: „*de a înființa un Muzeu de Istorie Naturală*”, care să prezinte „*bogății pământene și subpământene precum și alte curiozități din alte părți ale lumii*”

La inaugurarea muzeului a participat toată intelectualitatea ieșeană în frunte cu generalul Pavel Kisseleff devenit Protector și Primul Membru Onorific al Societății

⁷ Ioan Zugrav, în A.M.B., seria II, an I-II, 1943-1944, p.276-21

⁸ Gheorghe Nicolăiasa, *Cercetări de izvoare din trecut* în R.A, an I, 1924, p.89

de Medici și Naturaliști din Iași care donase o colecție de roci și minerale, instituind o subvenție anuală de 6000 lei vechi pentru întreținerea Muzeului.

În primii ani muzeul s-a numit „**Cabinetul istorico-Natural**”, funcționând în casa Balș până la 23 mai 1838, când, din inițiativa lui Gheorghe Asachi, fondatorul Academiei Mihăilene (1835), muzeul a fost mutat în două camere mai mari la parterul acestei instituții.

Spațiul destinat muzeului în incinta Academiei Mihăilene a devenit necorespunzător datorită extinderii colecției, ceea ce a impus cumpărarea unui local propriu în 1841 pe Ulița Hagioaiei, în acest sens fiind achiziționată casa vornicului Costache Sturdza din Scheia pentru 3000 de galbeni, local în care muzeul se găsește și astăzi. Clădirea cunoscută la vremea aceea sub numele de „Casa Roset” datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea fiind construită în stil neoclasic.

Datorită nevoilor financiare ale muzeului, „Departamentul din Lăuntru” prin adresa nr. 11599 din 16 iunie 1844, aprobă ca partea estică a muzeului să fie transformată într-o piață publică unde se vindeau produse alimentare în schimbul unei taxe. În 1871 aceasta a fost desființată pe locul respectiv fiind înființată o modestă grădină botanică pe baza donațiilor lui A. Fătu constând în plante vii și semințe ca și a diferitelor specii de arbori furnizate de Societate în frunte cu dr. Dimitrie Brandză.

Potrivit suplimentului ziarului „Albina Românească” din 5/18 februarie 1834, muzeul cuprindea „*trei părți: mineralogie, zoologie și bibliotecă cu cărți de medicină și istorie naturală*”⁹

Muzeul a desfășurat o activitate intensă de cercetare a faunei și florei din

Moldova, botanistul Julius Edel și farmacistul Iosef Szabo constituind primul herbar

la muzeului, în urma desfășurării unui studiu botanic în această zonă, adunând aproape

1400 de plante în 1935.

Herbarul a fost îmbogățit de Josef Szabo, astfel încât în 1840 conținea 2844 de exemplare din diferite specii. Acest herbar fiind dus în 1878 de dr. D.Brândză la secția de botanică a Universității din București, a fost distrus de incendiul din 1884.¹⁰

Colecțiile muzeului au crescut de-a lungul timpului prin includerea unor eșantioane de roci și minerale, ca și a unui număr mare de păsări și mamifere împăiate. Una dintre donațiile importante ale muzeului a fost cea din iunie 1835 a domnitorului Mihail Sturdza reprezentând un elefant. Scheletul acestuia a fost montat în 1840, dar abia în 1858 a fost împăiat și instalat într-o sală care a purtat denumirea de „*Sala elefantului*”, muzeul fiind numit o vreme „**Cabinetul elefantului**”

Dintre contribuțiile remarcabile în perioada de început a muzeului se remarcă donațiile zoologului Frederic Bell cu 78 de păsări neutralizate din fauna Moldovei; dr. Iacob Czikac cu 22 eșantioane de minerale, o mandibulă și un omoplat de mamut;

⁹ Em.Diaconescu, *Tradiții ale muzeisticii ieșene*, în C.I., II, 1971, p.20

¹⁰ Lucia Burlacu, *Herbarul Czihaac de la Muzeul de Istorie naturală din Iași* în R.M.M, nr.3, 1966, p.236

mitropolitul Veniamin Costachi cu o colecție de oase și măsele de mamut și rinocer folosite drept contragreuțai pentru o fântână din Râșca-Fălticeni; N.Chiriacopol cu 600 de minerale din diverse țări; Gh.Asachi cu 30 de monede de lemn pentru cristalografie ș.a. Inventarul din 31 decembrie 1840 cuprindea: 795 vertebre, 92 schelete, 3000 insecte și moluște, 2844 plante și 1500-2000 de minerale.¹¹

În 1845 cabinetul s-a îmbogățit cu o mumie egipteană, dispărută în timpul celui de-al doilea război mondial, care, alături de elefant au constituit puncte de atracție pentru vizitatorii muzeului.

În anii următori muzeul și-a sporit colecțiile cu diverse exponate științifice și istorice: monede vechi grecești, romane și bizantine din aur, argint, bronz, monede franceze, germane, engleze, poloneze, turcești, române precum și diverse medalii de aur și argint. Se remarcă pecetea de argint a Moldovei, alte peceți vechi, fragmente de inscripții romane, figuri egiptene și vase etrusce, săbii vechi ș.a. Muzeul a intrat în posesia unor obiecte de mare preț de la Curtea domnească dintre care: o sabie turcească cu mâner de os (teaca fiind suflată cu aur), un buzdugan suflat cu aur, peceți neîntrebuințate din vremea lui Cuza, pecetea domnească din 1859 ș.a.¹² Colecțiile au fost folosite ca material didactic pentru lecțiile de istorie naturală ținute de dr.Iacob Csihac în cadrul Academiei Mihăilene.

Muzeul de Istorie Naturală s-a remarcat și prin faptul că, într-una din sălile acestuia deputații Partidei Naționale au decis în noaptea de 3 ianuarie 1859 candidatura lui Al.I.Cuza ca domn al Moldovei. Ca mărturie a acestui însemnat fapt istoric Anastasie Fătu a donat în 1873 un album cu fotografiile deputaților și un portret în ulei a domnitorului Al. I. Cuza.

Dr. Iacob Csihac, inițiatorul și promotorul „*Societății de Medici și Naturaliști*” considerat de academiceanul Traian Săvulescu „*motorul și sufletul acestei societăți*”, a stabilit numeroase contacte cu muzee de peste hotare în vederea achiziționării de animale și păsări exotice, numeroase piese fiind obținute pe calea schimburilor, ducând renumele muzeului peste hotare. După retragerea sa din 1860 în cadrul muzeului și-au desfășurat activitatea o serie de personalități în timpul cărora muzeul a cunoscut perioade de înflorire dar și de stagnare: Grigore Cobălcescu (1831-1892) pentru colecția de mineralogie a muzeului, Anastasie Fătu (1816-1886) pentru colecția de botanică, Petru Poni (1821-1925) pentru colecția de mineralogie și Gheorghe Drăghici pentru colecția de zoologie și agronomie.

Ca director al muzeului geologul Grigore Cobălcescu (1831-1892), a donat o colecție de plante din Moldova și a obținut sume importante de la Ministerul Instrucțiunii Publice, cu care a revigorat activitatea muzeului.

Alt muzeograf de seamă a fost Martin Kieser care, din 1859-1890 s-a îngrijit cu multă competență de colecțiile de istorie naturală.

În 1902 la Iași a avut loc “*Congresul Membrilor Asociațiunii Române pentru înaintarea și răspândirea științelor*”, prilej cu care dr. Grigore Antipa vizitând acest muzeu, într-un raport înaintat Ministerului Cultelor și Instrucțiunii , prezenta starea

¹¹ Constantin V.Mândru ,*150 de ani de la înființarea muzeului de istorie naturală din Iași (4 februarie 1834 -4 februarie 1934)* în *Muzeul de istorie naturală-volum festiv*, Iași, 1984, p.12

¹² Em.Diaconescu, *op.cit.*, p.12

deplorabilă a muzeului. Ministerul a luat atitudine și prin ordinul nr.9342 din 28 august 1902 va numi un director de specialitate și un restaurator „*fără de care colecțiile muzeului vor ajunge într-o stare din ce în ce mai rea*”.¹³

Profesorul Ioan Borcea ca director al muzeului între 1892-1912 a desfășurat o activitate renovatoare în cadrul muzeului și, cu toată lipsa personalului specializat a reușit să înființeze un atelier de împăietori de artă și naturalizare.

Activitatea muzeului și a Societății a stagnat datorită izbucnirii primului război mondial dar va continua în perioada interbelică.

GRĂDINA BOTANICĂ A LUI ANASTASIE FĂTU DIN PĂCURARI

Grădina lui Anastasie Fătu din Iași

Anastasie Fătu, președinte al „Societății de Medici și Naturaliști”, doctor în drept la Viena (1842) și în medicină la Paris (1847), a înființat în 1856 prima grădină botanică românească la Iași, în Păcurari, la Râpa Galbenă între străzile Florilor, Buzești, Arcu și stradela Fătu. Astfel, a reușit pe un loc pustiu care se întindea pe un hectar, să rânduiască straturi cu peste 2500 de specii de plante aduse de

pe toate meleagurile, să zidească sere și bazine.

„*Fondând această grădină*” afirmă Anastasie Fătu la 1870 în „*Enumerațiunea speciilor cultivate în Grădina botanică din Iași*” - „*mi-am propus a îmbunătăți salubritatea orașului Iași, a îndemna pe „giunimea” studiosă la învățarea botanice și a procura iubitorilor de științe naturale ocaziunea de a contempla frumusețile naturii în momentele lor de repaus*” Dar grădina botanică întreținută din economiile doctorului „*Buruienescu*”, cum îl porecliseră cu recunoștință prietenii săi, a ajuns în paragină după stingerea acestuia din viață în 1886 cu toate protestele gazetelor ieșene.¹⁴

Internatul Academiei Mihailene din Iași

PINACOTECA NAȚIONALĂ

După revoluția din 1848 din Moldova se constată o revigorare a mișcării muzeistice concretizată prin amploarea pe care o iau colecțiile particulare și apariția unor instituții de stat mai numeroase. În acest context se remarcă Gheorghe Asachi,

¹³ *Ibidem*, p.18

¹⁴ *Flacăra Iașului* din 15 decembrie 1885, an XLII, nr.121886

primul om de cultură român care a încercat să țină o evidență științifică a descoperirilor din diferite colțuri ale Moldovei, rezultatele cercetărilor fiind publicate în „*Albina Românească*” Alte personalități care au avut preocupări de colecționare și studiere a antichităților au fost: paharnicul Gheorghe Sculescu, Dimitrie A. Sturdza, Mihail Kogălniceanu.

Începuturile preocupărilor de constituire a unei colecții de artă aparțin patriotului moldovean Scarlat V. Vîrnav „*bărbat de mare valoare, elocvent cărturar, filantrop și mare patriot*”¹⁵ care, participând la o licitație într-un magazin parizian în zilele de 19-20 decembrie 1845, a cumpărat o parte din colecția marchizului Alexandro Marie Agnando de Las Marismas¹⁶ Colecția a fost expediată în 1847 de la Paris pe adresa Epitropiei Învățăturilor Publice din Iași și conținea 17 „*tablouri zugrăvite de unii din cei mai însemnați pictori din Europa, dimpreună cu o colecție de cărți, nouă, veche și antică, piste una mie la număr, spre a (le) ofra obștei romane... cu speranța că se vor forma măcar cu încetul o galerie națională de tablouri*”¹⁷ împreună cu „*o carte mare în folio, Psalmii lui David, tipăriți în limba latină, ebraică și arabică.*”¹⁸

Cele 4 lăzi au ajuns la Galați fiind depozitate în vama portului unde vor rămâne 4 ani suferind grave avarii până la 16 octombrie 1850 când Scarlat V. Vîrnav va aduce personal colecțiile sale la Iași fiind depozitate vreme de 10 ani la Biblioteca Gimnaziului Academic din vechea clădire a Academiei Mihăilene până la inaugurarea muzeului în 1860.

În 13 iulie 1859, Vasile Alexandrescu Urechilă, șeful secțiunii I din Ministerul Instrucțiunii Publice redactează un „Prescript verbal” constatând: „*reaua stare în care se păstrează la internatul gimnazial tabloanele de oloiu... din cauza lipsei unui local cuviincios*” cerându-i Ministerului „*...de a mijloci la locurile competente afectarea în buget a unei sume pentru... deschiderea unui muzeu public și național de pictură.*”¹⁹

Cererea înaintată membrilor „Cabinetului Natural” de a se acorda în localul Muzeului de Istorie Naturală „*...un salon propriu de a primi în păstrare tabloanele ce se află la Academie*” a fost refuzată deoarece aceștia „*se află în neputință de a îndeplini cererea făcută din cauză că Societatea este nevoită de a se dispune de tot localul ei pentru așezarea muzeului naturii.*”²⁰

La 3 noiembrie 1859, Vasile Alexandrescu Urechilă, înaintează Consiliului de Miniștri un referat prin care se arăta că: „*Biblioteca colegiului din Iași posedă o colecțiune de 23 de tablouri de oloi și 40 litografiate, din care multe sunt de valoare reală, ca tablouri istorice naționale sau modele de pictură încât această mică*

¹⁵ Vasile P.Bârlădeanu, *Sofronie Vârnav*, în B.O.R., seria III, an XLLX, nr.2-3-4, febr.-mart-apr. 1931

¹⁶ 16.Eugeniu Pohonțu, *Începuturile vieții artistice moderne în Moldova*, București, 1967, p.65

¹⁷ Claudiu Paradais, *Valori ale picturii universale în muzeul de artă din Iași*, 1972, vol 2, p.10

¹⁸ *Ibidem*, p.17

¹⁹ *Ibidem*, p.23

²⁰ *Ibidem*, p.24

colecțiune poate servi la începutul unui muzeu de istorie națională...ele se găesc într-o stare de ruinare și de labrare"²¹ cerând să fie luate măsuri imediate în acest sens.

Luând act de această situație, la 30 iunie 1860, Adunarea legiuitoare a Moldovei, prezidată de Mihail Kogălniceanu a aprobat înființarea „**Muzeului național de pictură**” cu un buget de 26.900 lei în același timp cu deschiderea Școlii de Arte și a Universității ieșene.

Astfel, prin Decretul Domnesc nr.9223, la 29 august 1860 Gheorghe Bardasare

„este întărit în postul de director al muzeului din Moldova, cu speciale îndatoriri de a restaura tablourile actuale ale acestui muzeu.”

Deschiderea oficială a muzeului a avut loc la 26 octombrie 1860 în casele hatmanului Alecu Rosetti Roznoveanu într-un spațiu format din 3 săli de la etaj. La început noua instituție a purtat denumirea de „**Muzeul de pictură**” sau „**Muzeul Național**”, pentru ca apoi, în 1865, prin ordin ministerial să devină „**Pinacoteca Națională din Iași**”.

Patrimoniul muzeului a avut la bază nucleul colecției donate în perioada premergătoare inaugurării muzeului de către Scarlat V. Vîrnăv încă din 1847 formată din cele 15 tablouri spaniole, flamande, italiene, olandeze și franceze. Se adaugă și donația avocatului Costache Dasiade care oferea 39 de tablouri „*pentru întemeierea muzeului național de pictură*” o mare parte din colecție fiind alcătuită „*din copii făcute în sec. al XVII-lea.*”²²

În 1860 colecția muzeului cuprindea: 64 tablouri în ulei, 18 mulaje în ghips și 100 de litografii. În 1961, Costache Negri cedează „*vremelnicește*” colecția sa formată din 39 de tablouri italiene, franceze, flamande, olandeze, spaniole, cehe, atribuite unor mari maeștri europeni celebri ca: Rubens, Veronese, Tintoretto, Velasquez, Van Dyck, Nicolae Poussin ș.a. Colecția aceasta a fost integrată definitiv în patrimoniul muzeal la 10 iulie 1874, în urma unor îndelungate tratative, fiind achiziționată cu suma modestă de 114.150 lei noi (39 de tablouri) cu precizarea de către donator ca „*tablourile să rămână neclintite totdeauna la Iași.*”²³

În 1862, colecționarul Scarlat Vîrnăv va mai dona Pinacotecii încă un tablou „*Mitropolitul Gavril*” ajungând astfel la o donație de 18 lucrări. Astăzi se mai regăsesc din vechea colecție doar 13 fiind pierdute de-a lungul timpului „*Cardinalul Richelieu*”; „*Tabloul modern*” în 1860; „*Țărani în jurul mesei*” de Teniers dispărut în 1884 apoi „*Sfânta familie*” de Stella Francois și „*Un bărbat bătrân*” din Școala lui Rembrandt.²⁴

Alte donații remarcabile de artă straină și românească au fost făcute de: C. D. Stahi, Gheorghe Panaiteanu Bardasare, B. P. Hașdeu, Ioan Aivaș, Iancu Manolache

²¹ Claudiu Paradais, Maria Paradaiser, *120 de ani de la înființarea pinacotecii naționale și a școlii de arte frumoase din Iași și 80 de ani de la moartea lui Ghe.Panaiteanu-Bardasare* în C.I., vol.XI,1980, p.716

²² Cl. Paradais, *op.cit*, 1972, p.36

²³ Ioan Opriș, *Istoria muzeelor din România*, București, 1994, p.104

²⁴ Cl.Paradais, *op.cit*, 1972, p.31

Codrescu ș.a. cu picturi valoroase semnate de: Constantin D. Stahi, Nicolo Livaditti, Emanoil P. Bardasare, Eustache Lesueur, Ludovic Stawschi ș.a.

Încă de la înființare muzeul a fost în căutare de local propriu cu condiții bune de expunere și conservare. În 1879 muzeul este mutat în casele lui Constantin Teodor Ghica de la Copou, apoi în 1891 în localul fostei Școli Centrale de fete din strada Muzelor, iar din 1895 până în 1950 „*Pinacoteca Națională*” a fost instalată în 7 saloane ale Academiei Mihăilene.²⁵

Dintre directorii primei Pinacotece din România care au coordonat activitatea muzeului din Iași într-o primă etapă se înscriu: Gheorghe Panaiteanu Bardasare (1860-1892), Constantin D.Stahi (1892-1901), Emanoil P.Bardasare (1901-1910), Mihail Carp (1910-1911) și Gheorghe Popovici (1911-1929). Activitatea muzeului va continua și după primul război mondial.

PREOCUPĂRI MUZEISTICE ALE SOCIETĂȚII „ARHIVA”

Membrii Societății „*Arhiva*”: A. D. Xenopol, Grigore C. Buțureanu, N. Beldiceanu, Th. Burada, la 27 aprilie 1890 au încercat să pună bazele unui muzeu etnografic, care să fie cunoscut sub denumirea de „**Muzeul de științe arheologice și alte asemenea lucruri vrednice de a fi păstrate**”²⁶

În acest sens revista „*Arhiva*” din 1890 a publicat înștiințarea lui Grigore C. Buțureanu, prin care erau solicitate în vederea adunării fondului necesar: manuscrise, monede, medalii vechi și noi, hrisoave, colecții minerale, geologice, botanice, zoologice, instrumente de orice natură, vase, inscripții, pietre de morminte vechi și alte obiecte.

Beldiceanu a adunat documente, a copiat inscripții, a donat 30 de monede vechi și 12 documente în octombrie 1890, iar în 1892 a cedat Societății „*Arhiva*” colecția sa de tablouri epigrafice și palografice apoi colecția arheologică de la Cucuteni, Rădășeni și Târgu Siret adunate în Bucovina.

Muzeul nu era organizat nici în 1898, cand Rectorul Universității din Iași, Gheorghe Buzdugan, răspunzând unei adrese a lui A. D. Xenopol, președintele Societății „*Arhiva*”, autoriza ca „*piesele cu inscripțiuni istorice să fie depuse în localul Universității*”²⁷

Teohari Antonescu, profesor al catedrei de arheologie, propune în 1897 înființarea unui muzeu de arheologie și etnografie, având ca fond de bază depozitul lui Nicolae Beldiceanu care să cuprindă și obiectele descoperite de acesta în stațiunea preistorică Cucuteni-Băiceni (cca 600 de piese).

În 1905 T.Antonescu a adresat Decanatului Facultății de Litere un memoriu pentru ca ministerul să-i acorde 200.000 de lei pentru a procura mulajele după sculpturi orientale, grecești și romane care „*puteau constitui un început de muzeu la*

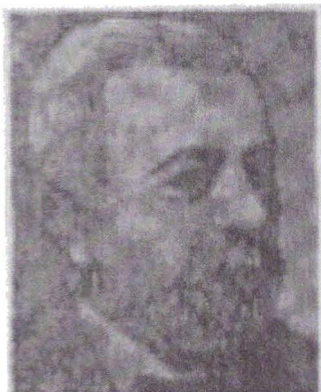
²⁵ Cl.Paradais, M.Paradaiser, *op.cit.*, 1980, p.32

²⁶ Em.Diaconescu, *op.cit.*, p.25

²⁷ *Ibidem*, p.26

Iași”²⁸ Încercările sale nu s-au bucurat de susținere materială și de o soluție favorabilă din partea autorităților universitare.

COLECȚIA LUI TEODOR BURADA

Teodor Burada (1839-1923)

știință și gust și trebuie păstrată așa cum este”³⁰

În 1895 T.Burada a participat la „*Expoziția etnografică a popoarelor de la Praga*”, solicitând la întoarcere, printr-un memoriu constituirea unui muzeu, având ca nucleu materialul și diversele obiecte pe care le poseda.

După trei decenii de încercări de a înființa un muzeu Th.Burada a donat, în anul 1901 „*Muzeului de antichități*” din București întreaga colecție pe care o deținea. Astfel Th.T.

Burada poate fi considerat un întemeietor al muzeisticii etnografice ieșene.

Turnul Goliei din Iași

F.COLECȚIA LUI VIRGIL HĂLĂCEANU DIN TURNUL GOLIEI

La 22 februarie 1912 inginerul Virgil Hălăceanu adresează un apel către autorități, cadre universitare, Primăriei municipiului Iași în vederea constituirii unui „*Muzeu etnografic retrospectiv al Moldovei*” care să reprezinte o „*oglină vie a vieții vechi și noi a poporului și a țării, cu caracter național*”. Dintre obiectele solicitate în apel se numărau: bijuterii, ornamente, pietre comemorative, costume naționale, monede, icoane, obiecte religioase de artă, mărci vechi, trofee de război,

²⁸ *Ibidem*, p.27

²⁹ Petru Cazacu, *Preocupări pentru organizarea unui muzeu etnografic la Iași în C.I.*, 1976, vol.II, p.18

³⁰ Nicolae Iorga, *Oameni care au fost*, vol. III, București, 1936, p.128

fotografii, piese arheologice, stampe, manuscrise, cărți vechi și noi ș.a.³¹

La 5 martie 1912 comitetul muzeului, în frunte cu vicepreședintele A. D. Xenopol, se adresează Facultății de Litere, pentru a intra în posesia „*antichităților provenite din săpăturile de la Cucuteni*”³², pentru a fi amenajate în sala de expoziție din cetatea Golia.

La 13 mai 1912, A. D. Xenopol lansează al doilea apel în vederea obținerii pieselor solicitate apreciind că, expoziția „*va fi vizitată de atâta mulțime de lume veși face astfel un serviciu atât muzeului pe cât a Iașului, românilor și științei*”³³

I. Caragiani, rectorul Universității, a aprobat înființarea „**Muzeului național etnografic**”, dar Consiliul Facultății a respins propunerea fără nici o motivație.³⁴

Inginerul V.Hălăceanu a continuat munca neobosită de strângere a unui fond muzeistic, adresându-se la 26 martie 1913 printr-o cerere, Epitropiei Sfântului Spiridon, pentru a-i fi împrumutate vechi documente, începând de la Iuga Vodă și Alexandru cel Bun „*necesare așezământului național ce am întemeiat*”³⁵ pentru a fi prezentate publicului. Epitropia n-a aprobat cererea, dar ministerul de război acceptă donarea de armament și trofee moldovenești în vederea dotării muzeului.

Virgil Hălăceanu a confecționat o șampilă specială „*Muzeul național etnografic al Moldovei*” Obiectele colecționate au fost depozitate mai întâi în locuința sa din strada V.Alecsandri, nr.3, dar lipsa de spațiu l-a determinat să transfere colecția într-o încăpere din curtea mănăstirii Golia.

În 1913 N. A. Bogdan, în lucrarea sa „*Monografia orașului Iași*”, numește muzeul înființat de V. Hălăceanu „*Muzeul etnografic*”, deși cuprindea o diversitate de obiecte și piese muzeistice, la acea vreme neexistând o idee clară asupra obiectelor de factură etnografică care trebuiau să facă parte dintr-un asemenea muzeu: „*prin străduința inginerului V. Hălăceanu și contribuțiile mai multor donatori, s-a înființat de acum 3 ani un muzeu etnografic, în sala rămasă de la arsul externat de fete din ograda mănăstirii Golia. Sunt acolo adunate multe obiecte interesante, inscripții, documente istorice, trăsuri vechi, stampe, odoare bisericești etc*”

Alte obiecte adunate de V. Hălăceanu erau: săbiile vechi, ofițerești și de trupă, arme diferite, iatagane, lănci, revolve, sulite, carabine, scuturi de piept, platoșe turcești, puști vechi, un vatrăp turcesc, un tun turcesc cu țeava de bronz ș.a. De această colecție V. Hălăceanu se simțea foarte legat „*aș muri dacă mi s-ar pierde muzeul.*”³⁶

Din încăperea aflată în curtea mănăstirii Golia colecția a fost mutată și depozitată în turnul mănăstirii, fără nici o pază. Izbucnirea primului război și moartea fondatorului colecției au dus la pierderea unei părți din aceasta. Restul colecției a fost predată la 3 iunie 1921 „*Muzeului Municipal din Iași*” cu ocazia căreia „*s-a constatat o mare lipsă de obiecte și cărți*”³⁷

³¹ Em.Diaconescu, *op.cit.*, p.30

³² D.Ivanescu, *Pagini din trecutul muzeografiei ieșene*, în C.I., 1972, vol.3, p.20

³³ Arh.St.Iași, fond Fac. de litere Iași, dos.913-1912, vol.II, fasc.145

³⁴ *Ibidem*, fasc.144 bis

³⁵ *Ibidem*,

³⁶ Em.Diaconescu, *op.cit.*, p.33

³⁷ Petru Cazacu, *Preocupări pentru organizarea unui muzeu etnografic la Iași*, CI, vol.VII, 1976, p.20

Activitatea muzeistică a colecțiilor muzeale existente la Iași cunoaște o stagnare în timpul primului război mondial, fiind reluată după 1918 și concretizată prin refacerea vechilor colecții muzeale și apariția altelor noi.

ACTIVITATEA MUZEISTICĂ ÎN BUCOVINA PRIMELE INIȚIATIVE MUZEISTICE

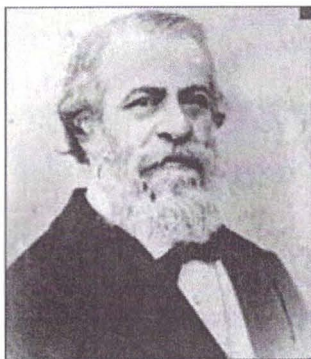
Muzeul apare ca un instrument de politică națională, de formare a unei culturi autohtone, în condițiile în care Bucovina, pământ românesc, aparținea Imperiului Habsburgic din anul 1775.

Este remarcabilă prima colecție școlară expusă în 1817 la Liceul din Cernăuți (Lzyeal Gebaude) într-o sală de expoziție numită „Saalzum Muzeum”³⁸ cu rol instructiv-educativ în procesul de învățământ.

După revoluția de la 1848-1849 mișcarea muzeistică a fost instituționalizată și în Bucovina, fapt concretizat prin tentativele de constituire a unor organisme de stat specializate.

Între 1860-1870 în urma demarării unor cercetări arheologice ample la îndrumarea Comisiei Centrale de la Viena, se înființează o colecție muzeistică inventariată în 1863 de R.F.Kaindl conservator în Bucovina, constatându-se existența a 165 de antichități, 60 de medalii și 2543 de monede.³⁹

În urma săpăturilor arheologice efectuate la Cetatea de Scaun a Sucevei încă din 1860 Primăria orașului raporta că „s-au găsit mai multe obiecte antice, care au fost date directorului gimnaziului, pentru a se înființa un muzeu gimnazial”⁴⁰, unde au fost expuse obiectele descoperite.

Eudoxiu Hurmuzachi
(1812-1874)

SOCIETATEA „MUZEUL ȚĂRII BUCOVINA”

În 1863 se organizează un Comitet în frunte cu Eudoxiu Hurmuzachi, guvernator al Bucovinei care a luat inițiativa întemeierii Societății „**Muzeul Țării Bucovina**” care trebuia să devină „*un institut spre înaintarea artei și științei*”⁴¹ El a emis în 24 aprilie 1864 un apel către Cosistoriul episcopal al Bucovinei solicitând un ajutor de la preoțime pentru strângerea pieselor în vederea sporirii colecțiilor muzeului: „*prin stăruințele zeloase a fostului Presidente ale țării*

³⁸ Em.I.Emandi, *op.cit.*, p.17

³⁹ *Ibidem*, p.19

⁴⁰ *Ibidem*, p.17

⁴¹ Ionel Dîrdală, *O scrisoare inedită de la Eudoxiu Hurmuzachi despre organizarea muzeului Bucovinei* în Suceava-A.M.J, V, 1878, p.494

*Baronul Frențescu Simicu împreună cu alți bărbați patriotici, s-au pus fundamentul unui Muzeu național pentru Bucovina... Comitetul țării are onoarea de a ruga pe venerabilul Consistoriu să binevoiască a sprijini întreprinderea aceasta, prin emiterea unei Circulare către venerabila preoțime, invitând-o de a lucra între acolo ca cei care posedă lucruri prețioase de naturalii și antichități să le predea muzeului cu amăsurată recompensare din partea fondului țării, sau să binevoiască a-l dărui acestui muzeu”*⁴²

Colecțiile acestuia în 1871 cuprindeau: 212 obiecte arheologice, 205 păsări, 444 minerale, 673 insecte și 2603 monede. În 1877 muzeul își încetează activitatea iar colecțiile sale din care au mai rămas 123 obiecte vechi și 3233 monede sunt predate Universității din Cernăuți.⁴³

MUZEUL BISERICESC ARHIDIECEZAN

Palatul metropolitan din Cernăuți

În 1867 este dat de către guvernatorul provinciei decretul nr.1458/16 septembrie 1867 care prevedea înființarea unui muzeu cu „*obiecte antiquae ieșite din uz*” în edificiul seminarului din Cernăuți. Construirea unui local pentru muzeu este amânată și în aceste condiții, arhimandritul Miron Călinescu propune la 21 iunie 1899, ca sediu al muzeului, clădirea laterală a palatului metropolitan cunoscută sub numele de „*casa preoțească*”⁴⁴

Conservator va fi numit profesorul Eugen Kozak iar custode profesorul Eugen Maximovici. A fost înființată o comisie pentru elaborarea Statutului formată din profesorul Eugen Popovici și Ștefan Saghin.

Acest muzeu va fi cunoscut sub numele de „**Muzeul Bisericesc Arhidiecezan**” având „*menirea de a promova arta bisericească și arheologia (...) în muzeu se expun obiecte bisericești (...) precum și tipărituri, documente, manuscrise, colecțiile constau în obiecte devenite proprietatea muzeului prin cumpărări și donații, precum și cele cedate temporar; obiectele, proprietatea muzeului, se introduc într-un inventar propriu; mijloacele de întreținere se obțin de la fondul bisericesc.*”⁴⁵

⁴² *Ibidem*,

⁴³ Em.I.Emandi, *op.cit*, p.19

⁴⁴ *Ibidem*, p.23

⁴⁵ *Ibidem*, p.24

SOCIETATEA „MUZEUL SIRET”

În 1871 se înființează „Societatea Muzeul Siret” (Der Serether Museum-Verein) ⁴⁶ cu peste o sută de membri, care reușește să adune o importantă colecție arheologică. Un rol relevant în cadrul acestei Societăți l-a avut arheologul Josef V.Gutter care a dus o intensă muncă de cercetare arheologică în perioada 1880-1886 descoperind pe „Dealul Iancului” la Grănicești „Cultura amforelor sferice” iar pe „Dealul Ruina” de lângă Siret așa zisele „urme romane” (cărămizi, țigle, monede).⁴⁷

El a reușit să adune o vastă colecție arheologică dar, moartea sa neașteptată a determinat împrăștierea colecțiilor sale și dizolvarea Societății Muzeului Siret. O mare parte a obiectelor rămase au fost donate „Societății arheologice române” din Cernăuți.

MUZEUL „SOCIETĂȚII ARHEOLOGICE ROMÂNE DIN BUCOVINA”

La inițiativa lui Dionisie Olinescu, în iunie 1886 se înființează „Societatea Arheologică Române din Bucovina”, una din primele societăți românești care avea ca obiective strângerea și constituirea unei colecții de obiecte muzeistice, deoarece, așa cum își justifica acțiunea Dionisie Olinescu „*trecutul unei țări se oglindește și în obiectele ce timpul și împrejurările le scot afară din ascunzișul lor secular.*”⁴⁸

În cadrul Societății au activat mulți intelectuali care au făcut diverse donații printre care: C. Morariu, D. Bucerski, V. Vasilovici, M. Dracinski, O. Mironovici, Em. Ciuntuleac ș.a.

Statutul Societății prevedea: „...a lucra printre români la deșteptarea interesului pentru antichitățile lor naționale, bisericesti și seculare, în genere, precum și a contribui pe cât va fi cu putință la răs-pândirea științelor arheologice printre ei; a aduna, a descrie și a conserva orișice antichități bisericesti sau seculare aflate în Bucovina sau aiurea; a stărui pentru conservarea zidurilor, monumentelor și ruinelor istorice...”⁴⁹

Societatea își propunea „înființarea unui muzeu și a unei biblioteci de arheologie.”⁵⁰

Fondul colecției datorată în mare parte donațiilor în 1892 cuprindea: 450 de obiecte (cărți vechi, documente, piese arheologice, arme feudale, icoane, tablouri s.a.), 300 de monede ș.a.⁵¹

⁴⁶ Mircea Ignat, *Din istoricul cercetărilor arheologice din județul Suceava în Studii și materiale-istorie*, vol.I, 1969, p.94

⁴⁷ *Ibidem*,

⁴⁸ *Familia*, XXI, 1881, nr.31, p.460

⁴⁹ Dionisie Olinescu, C.Morariu, *Societatea arheologică din Bucovina în Gazeta Bucovinei*, I, 1892, nr.64

⁵⁰ *Familia*, XXII, 1886, nr. 18, p.217

⁵¹ Em.I.Emandi, *op.cit.*,p.21

CABINETUL DE MONEDE A UNIVERSITĂȚII DIN CERNĂUȚI

În 1888-1889 Universitatea din Cernăuți pune bazele unui „**Cabinet de monede**” însumând 3589 medalii și monede care a fost deschis publicului la 21 iulie 1890. Custode a fost profesorul Loserth dar după retragerea sa în 1893, Cabinetul a fost închis iar colecția cedată „*Muzeului Țării*.”⁵²

MUZEUL DE INDUSTRIE DIN BUCOVINA

În 1893 a luat ființă „**Muzeul de industrie din Bucovina**” ale cărui colecții erau expuse zilnic între orele 10-13, în casa notarului Wexler din Cernăuți. În 1896 muzeul s-a mutat în clădirea Școlii de meserii, unde la 1 noiembrie 1896 a avut loc deschiderea festivă. Muzeul realiza expoziții anuale cu lucrări din industria casnică. Ideea unificării „*Muzeului Țării*” cu „*Muzeul Industrial*” nu s-a putut realiza, cele două instituții neajungând la nici o înțelegere în acest sens.⁵³

H. SOCIETATEA PENTRU CULTURA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

În 1909 Ion Ștefureac încearcă organizarea unui muzeu țărănesc la Câmpulung care să cuprindă „*semnele tricolorului din trecut și prezent*.”⁵⁴

În 1912 intelectualitatea românească (Ion Ștefureac, Iancu I.Nistor, T.Balan, Vasile Ciurea, Samuil Ioneț) organizează un muzeu național românesc care să nu se afle sub autoritatea Curții de la Viena ca „*Muzeul Țării*” (1893) și „*Muzeul orășenesc Suceava*”(1900). Astfel se înființează „**Societatea pentru Cultura și Literatura Romană din Bucovina**”, în frunte cu Th. Ștefanelli care avea drept obiectiv înființarea unui muzeu cu o secțiune istorică care să cuprindă „*toate documentele din țară privitoare la istorie și datinile poporului românesc din Bucovina, iar muzeul național să aibă expuse obiecte antice și de artă, lucrări vechi și noi ale industriei casnice și din țară*”⁵⁵ care să se constituie într-o arhivă.

În acest scop Societatea în frunte cu Th.Ștefanelli va lansa în 1912 prin intermediul *Junimii literare* „*un apel către toți românii proprietari de documente și obiecte vechi ale artei naționale*”⁵⁶. Apelul a rămas fără rezultat în condițiile evenimentelor politice care au determinat izbucnirea primului război mondial.

⁵² *Ibidem*, p.18

⁵³ *Ibidem*, p.29

⁵⁴ T.Balan, *Junimea literară*, 1909, nr.3-4, p.45

⁵⁵ M.Ignat, *op.cit.* p.101

⁵⁶ *Ibidem*,

I. MUZEUL ȚĂRII

Bukovinian Geerbe - Museum.

Încă din 1888 C.A. Romstorfer, conservator pentru monumentele din Bucovina, înainta un raport Comisiei Centrale de la Viena prin care își exprima dorința întemeierii unui muzeu național la Cernăuți. Comisia de la Viena, la stăruința intelectualilor bucovineni și a „Societății arheologice române”, aprobă înființarea acestui „institut patriotic.”⁵⁷

La 21 februarie 1892 are loc Adunarea pentru constituire, prezidată de consilierul școlar D.Isopescu, unde s-a aprobat Statutul muzeului în care se preciza că, scopul acestuia era „de a promova istoria țării sub raport arheologic, general istoric, al istoriei artelor, al etnografiei, al științelor naturii (...) înjghebarea unei colecții accesibile tuturor, formată din obiecte, scrieri și stampele referitoare la domeniile de cercetare; organizarea de expoziții și conferințe...stabilirea de legături strănse .cu muzee din diferite țări și alte instituții similare.”⁵⁸

La 14 mai 1893 a fost inaugurat „Muzeul Țării”, în incinta „reședinței arhiepiscopale în prezbiteriu” muzeul fiind „deschis de la 3 la 5 ceasuri, iar duminica între orele 15-17.”⁵⁹

Datorită creșterii colecțiilor muzeului prin donațiile din perioada 1893-1908 și a faptului că „multe obiecte nu puteau fi expuse”, spațiul aferent a fost extins la încă o cameră, pentru ca mai târziu, în 1899 colecțiile sale să fie mutate în clădirea „Muzeului Industrial” în două săli.

Muzeul a desfășurat o activitate științifică prin efectuarea restaurărilor la monumentele istorice, săpături arheologice, expuneri pe diverse teme („Pictura bizantină în Bucovina”; „Cercetări arheologice cu demonstrații”)⁶⁰, participări la expoziții peste hotare, excursii la Cetatea Sucevei.

Rezultatele acțiunilor desfășurate în cadrul muzeului au fost publicate în anuarul muzeului redactat în limba germană sub numele „Jahrbuch des Bukowiner Landesmuseums” ce va apărea între 1892-1813 conținând studii istorice, etnografice și arheologice.

Dintre cercetătorii și colaboratorii muzeului se numără: dr. J. Polek, custodele pentru colecțiile de documente și cărți, R. Wurzen pentru arheologie, E. Kolbenheyer pentru etnografie și industrie casnică, Eugen Botezat pentru industrie naturală, E. Fischer pentru numismatică, W. Milowicz pentru istoria artei ș.a.⁶¹

⁵⁷ Em.I.Emandi, *op.cit.*, p.24

⁵⁸ *Ibidem*, p.25

⁵⁹ *Gazeta Bucovinei*, III, 1893, nr.26, 32, 35

⁶⁰ *Ibidem*, V, 1895, p.2

⁶¹ Em I .Emandi, *op.cit.*, p.26

„Muzeul Țării” a reușit să coordoneze întreaga activitate arheologică din Bucovina, preluând, cu timpul, atribuțiile „Societății Arheologice Romane” dar rămâne sub dirijarea directă a Curții de la Viena.

MUZEUL ORĂȘENESC SUCEAVA

Liceul de fete (Mädchen Lyzeums)
Suceava

Inițiativa înființării unui muzeu la Suceava este legată de extinderea și intensificarea lucrărilor la ruinele Cetații de Scaun începute de arheologul C.A.Romstorfer în vara anului 1895 când, Ministerul Culturii și Educației din Viena întreprinde cercetări de consolidare a cetății Suceava.⁶²

La 3/15 septembrie 1895 în ședința Comitetului de săpătură se pune problema constituirii unui muzeu având ca nucleu bogatul material arheologic adunat și depozitat într-o încăpere improprie de la mănăstirea Sf. Gheorghe.⁶³

Prof. Josef Fleisher, în 1897, propunea înființarea unui muzeu regional ca „sucursală a muzeului Bucovinei” evitându-se, astfel, ca obiectele să fie împrăștiate în muzeele din Austria sau cedate „Muzeului Țării” din Cernăuți.

La inițiativa unui grup de intelectuali suceveni la 7 noiembrie 1899, Dieta Bucovinei aproba Statutele Societății „Muzeul” care prevedeau funcțiile pe care trebuia să le îndeplinească muzeul: „promovarea și lărgirea cunoștințelor de țară arheologice, istorice-generale, istorice de artă, etnografice și istorice- naturale (...)”⁶⁴ Societatea urma să fie condusă de un comitet alcătuit din zece membri, aleși pe 3 ani (cu atribuții economice, administrative, întocmirea bugetului, redactarea anuarului ș.a.), de un consiliu de control compus din 10 membri, aleși anual. Adunarea generală era compusă din totalitatea membrilor Societății și era convocată anual pentru a realiza o retrospectivă a activității muzeului și a lua măsurile necesare extinderii colecțiilor. Potrivit Statutelor colecția muzeului avea să fie alcătuită din trei secțiuni: *arheologică, numismatică și istorică*.

Din cei 46 de membri fondatori cele mai cunoscute personalități erau: istoricii W.Schmidt și Th.Stefanelli, arheologul C. A. Romstorfer, folcloristul S. Fl. Marian, profesorii A. Dașchievici și Șt. Repta ș.a.⁶⁵

Baza financiară a muzeului constau în contribuțiile anuale ale membrilor fondatori și subvențiile modeste acordate de Primărie și alte instituții (Dieta Bucovinei, Casa de economii, Banca Suceveană).⁶⁶

⁶² Alexandrina Ignat, *Muzeul din Suceava-8 decenii de activitate* în A. M. J., IV, 1977, p.290

⁶³ *Gazeta Bucovinei*, V, 1895, nr.70

⁶⁴ Al.Ignat, *op.cit.*, p.290

⁶⁵ Em.I.Emandi, *op.cit.*, p.32

La 4 ianuarie 1900, are loc adunarea generală de înființare a „Societății Muzeul din Suceava”⁶⁷ denumit mai târziu „Muzeul orășenesc Suceava”

Comitetul muzeului în ședința din 8 iunie 1905 trimite un apel în toată țara consemnat în „Cartea protocoalelor” pentru „toți câți posedă lucruri ce ar putea interesa muzeul nostru respectiv care posedă rarități bucovinene pe acestea să le doneze sau să le vândă Societății.”

Îmbogățirea colecțiilor și lipsa unui spațiu adecvat au determinat mutarea frecventă a patrimoniului. La început, materialele adunate au fost depozitate într-o chilie a mănăstirii Sf. Gheorghe (1895), unde nu exista spațiu suficient. În 1896 colecțiile au fost mutate la Liceul de băieți (azi „Ștefan cel Mare”) unde au fost aranjate într-o clasă, în dulapuri iar profesorii aveau atribuția de a se ocupa de îmbogățirea și conservarea lor.⁶⁸ Noul comitet de conducere al muzeului transferă colecțiile într-o încăpere de la „Cafeneaua armenească”⁶⁹, iar din 1905 au fost așezate în edificiul primăriei orașului Suceava. Din 1906 patrimoniul muzeal este instalat în trei camere ale cazarmii armatei teritoriale din Suceava într-o clădire izolată.⁷⁰

Pentru prima dată colecțiile muzeului sunt expuse public în august 1906, când a avut loc inaugurarea expoziției în „6 dulapuri de sticlă și 4 vitrine” o expoziție de arheologie și istorie, dar acestea erau disponibile pentru vizitatori o perioadă limitată din an (1 iunie-30 septembrie și în anumite zile de la orele 14 la 16) iar în zilele de sâmbătoare și duminica intrarea era liberă.⁷¹

Cu toate acestea numărul vizitatorilor era destul de mic deși fondatorii apreciau că: „un muzeu prin obiectele pe care le păstrează valorează mai mult decât aurul.” De aceea Comitetul muzeului trebuia să țină prelegeri, excursii organizate la obiectivele istorice din jurul Sucevei și participări la expoziții ca cea din 1906 din București când muzeul va obține medaliile de aur și bronz.⁷²

Cei mai importanți custozi ai muzeului din această perioadă au fost: Josif Flaiser care s-a ocupat de organizarea colecțiilor și a elaborat studii istorice și arheologice despre Bucovina și Alfred Peyersfeld care a realizat pentru prima dată un istoric despre „Muzeul din Suceava” și primele cataloage cu obiectele inventariate în muzeu rămase în manuscris.⁷³

La inițiativa prof. Eusebie Popovici, director al Liceului de fete-Mädchen Lyzeums (azi Colegiului Național Petru Rareș) și membru al Consiliului de control al muzeului, colecțiile sunt mutate din 1912 în două camere ale liceului respectiv, unde au fost adăpostite până în 1925. Tot din 1912 datează prima descriere a obiectelor existente în expoziție: „pietre cu inscripții arabe și în slavonă, ghiulele de cetate, armament medieval, obiecte vechi bisericesti, inel cu pecetea Moldovei, icoane,

⁶⁶ Făt Frumos, III, 1928, nr.1, pg.27

⁶⁷ Al.Ignat, op.cit., p.290

⁶⁸ Em.I Emandi, op.cit., p.33

⁶⁹ Calendarul Glasul Bucovinei, X, 1929

⁷⁰ Al.Ignat, op.cit., p.291

⁷¹ Em.I Emandi, op.cit., p.34

⁷² Ibidem, p.36

⁷³ Al.Ignat, op.cit, p.292

amforă romană, documente medievale și moderne, monede de aur, argint și cupru descoperite la Cetate, cărți vechi, ziare, mărci poștale, ștampile comunale, obiecte paleontologice pe pereți erau atârinate, 70 de tablouri” ș.a.⁷⁴

Cu ocazia aniversării a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare în 1904 muzeul a fost vizitat de intelectuali ca: istoricul Nicolae Iorga, poetul Ștefan O. Iosif, Radu Rosetti, Constantin Kogălniceanu ș.a.⁷⁵

De-a lungul timpului muzeul sucevean și-a extins și diversificat colecțiile existente în patrimoniu, funcțiilor sale inițiale de colectare, depozitare, expunere adăugându-li-se altele, datorită perfecționării activității din instituțiile muzeale. Muzeul orașenesc Suceava își va continua activitatea după primul război mondial când a avut loc o reorganizare a colecțiilor sale.

MUZEUL MĂNĂȘTIRII PUTNA

Mănăstirea Putna

Mănăstirea Putna a fost construită între anii 1466-1469, fiind inaugurată în 1470 în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457-1504) fiind un important centru cultural în epocile medievală și modernă.

Primul muzeu mănăstiresc din Bucovina a fost înființat în acest lăcaș religios în 1904, având ca nucleu tezaurul de documente, broderii, țesături, argintărie, tipărituri etc., adunate de-a lungul timpului și aflate în patrimoniul mănăstirii. Vicisitudinile

istorice (incendiile din 1484 și 1536, jafurile din 1654 ale cazacilor lui Timuș Hmelnițchi ș.a.), au determinat distrugerea și dispariția unei părți din tezaur.

Patrimoniul adunat la Putna și expus în muzeu cuprindea toate genurile de artă practicate în Țările Românești în epoca feudală.

De o valoare deosebită sunt broderiile vechi, aparținând sec. XVI-XVIII, ilustrând activitatea atelierului de broderie care a funcționat în această perioadă în cadrul mănăstirii. „Epitaful reginelor Eutemia și Eupraxia” din a doua jumătate a secolului XIV-lea, operă de proveniență sârbo-bizantină este cea mai veche broderie din colecția mănăstirii. Alte epitafuri executate la porunca lui Ștefan cel Mare sunt: „Epitrahilul” din 1469, „Epitrahilul” anterior anului 1480, „Dvera Înălțării” din 1484, „Dvera Adormirii Maicii Domnului” din 1485, „Epitaful” din 1490, monumentale broderii românești.⁷⁶

⁷⁴ Em.I.Emandi, *op.cit.*, p.34

⁷⁵ *Ibidem*,

⁷⁶ Maria A.Musicescu - *Muzeul mănăstirii Putna*, București, 1967, p.14-20

La mănăstirea Putna se află cea mai veche colecție de acoperăminte de morminte din țara noastră, provenind de la Ștefan cel Mare și Maria Vochița soția sa, de la Bogdan al III-lea, de la doamna Elena, soția lui Petru Rareș ș.a. Capodopere ale artei românești, având o valoare excepțională nu numai mormintelor pentru care au fost destinate, ci și datorită măiestriei artistice, sunt considerate acoperământul de mormânt al Mariei de Mangop (19 decembrie 1477), cel mai vechi portret brodat în mărime naturală cu fir de aur și argint din mătase și atlas roșu și cel a lui Ștefan cel Mare (2 iulie 1504) din brocard și catifea cu fir de aur ambele impunătoare prin grandoarea țesăturilor din care au fost confecționate.⁷⁷

Dintre manuscrisele existente în colecția mănăstirii, adevărate opere de artă, reprezentative sunt: cărțile și hrisoavele domnești, zapise, răvașe, uricele, anaforele, catastife, pomelnice, acte de danie ș.a., scrise în limbile slavonă și romană, mărturii autentice ale vieții din trecut. Acestea sunt datorate existenței la Putna în ultimele decenii ale veacului al XV-lea, a unui centru de creație al marilor capodopere din acest domeniu. Aici s-au compilat cronici și anale și s-au scris cele două versiuni ale „*Letopiseșului de la Putna*”

Cel mai vechi manuscris păstrat în patrimoniul mănăstirii este un „*Evangeliiar*” din sec. XIII-XIV-lea, scris pe pergament în limba slavă. Din această perioadă muzeul mănăstirii Putna posedă 10 tetraevanghelii, capodopere ale artei medievale românești, unele scrise la porunca lui Ștefan cel Mare: „*Tetravanghelul*” din 1473 scris de ieromonahul Nicodim, „*Sbornic*” din 1474 scris de ieromonahul Iacob, „*Tetravanghel*” din 1488-1489 scris de călugărul Paladie, „*Tetravanghel*” din 1504-1507 scris din porunca lui Ștefan cel Mare și terminat de Bogdan Voievod, „*Psaltichie*” (sec. XV – XVI-lea) manuscris grec și slav cu notație muzicală bizantină ș.a.⁷⁸

Fondul de carte românească de la mănăstirea Putna, cuprins între intervalul anilor de tipărire 1652-1828, este constituit din 75 de titluri și 101 exemplare. Din secolul al XVII-lea, biblioteca mănăstirii păstrează un exemplar din „*Îndreptarea legii*” (Târgoviște, 1652), un exemplar din „*Viața sfinților*” (Iași, 1682-1686), două exemplare din „*Biblie*” (București, 1688), trei exemplare din „*Tâlcuirea liturghiei*” (Iași, 1697) ș.a.⁷⁹

Tiparul secolului XVIII-lea, este reprezentat de 30 de titluri dintre care „*Evangelie*” (București, 1723); „*Penticostar*” (București, 1743); „*Ceaslov*” (Rădăuți, 1745); „*Mărgăritare*” (București, 1746); „*Cazanii*” (Râmnic, 1748); „*Biblia*” (Blaj, 1795); „*Ceaslov*” (Iași, 1797) etc. Pentru secolul XIX-lea reprezentative sunt: „*Otoih Mic*” (Iași, 1804); „*Acatist*” (Sibiu, 1810); „*Penticostar*”, (București, 1810) ș.a.⁸⁰

Secția de argintărie și icoane este deosebit de bogată aici aflându-se ferecături de argint aurit din sec. XV-XVI-lea: chivote, potire, lingurițe de împărtășanie din sec.

⁷⁷ Claudiu Paradais- *Comori ale spiritualității românești la Putna*, Iași, 1988, p.263-264

⁷⁸ M.A.Musicescu, *op.cit.*, p.25-28

⁷⁹ Olimpia Mitric- *Carte românească veche în biblioteca de la mănăstirea Putna*, în R.M., 3, 1992, p.67

⁸⁰ *Eadem*, p.67-68

al XVIII-lea, obiecte de cult. Dintre piesele de argintărie de o valoare inestimabilă păstrate în tezaurul mănăstirii amintim: *Cădelnița* din 1470 lucrată la porunca lui Ștefan cel Mare, „*Ferecătura tetravangheliarului de la Umor*” din 1487, „*Panaghia*” din 1553, „*Cristelnița*” din 1567 lucrată din porunca lui Alexandru Lăpușeanu, *Policandru* din 1765 ș.a. Icoanele vechi din colecția mănăstirii sunt în număr redus: icoana din 1566 a arhimandritului Spiridon al Putnei, icoana din 1570, lucrată din porunca lui Anastasie, episcop de Roman, icoana din 1583 lucrată de Dosoftei, arhimandrit de Putna, icoana din 1564 dăruită de Iacob Putneanul, mitropolit al Moldovei etc.⁸¹

Colecția de sculptură a mănăstirii prezenta în expunere: stema din 1481 aflată la turnul de intrare în mănăstire, stema din 1559 care se afla deasupra ușii paraclisului, stema din 1757 pe fațada interioară a turnului de la intrare. Reprezentative sunt pietrele de morminte din sec. XV – XVI-lea având ca motive decorative palmeta și semipalmeta, ale Mariei de Mangop (1477), soția lui Ștefan cel Mare și a fiilor săi: Bogdan și Petru (1479-1480), a lui Ștefan cel Mare (1504), a lui Bogdan al III-lea cel Orb (1517), a Mariei, fiica lui Ștefan cel Mare (1518) ș.a.⁸²

Patrimoniul mănăstirii Putna cuprindea un număr mare de cruci de o deosebită valoare artistică provenite din danii (cruce din 1503, lucrată din porunca lui Ștefan cel Mare, cruce din 1566 a lui Ion Bainschi, parcalab de Orhei, cruce din 1639 a hatmanului Gavriil, din 1690 a episcopului de Huși, Dosoftei).⁸³

Valoarea colecției existentă în muzeul mănăstirii Putna a fost apreciată la Expoziția de artă românească veche și modernă deschisă la 25 mai 1925 la Paris în sălile Muzeului „*Jeu de Paume*”, unde au fost expuse 179 de exponate și orfevării etc. Apreciind tezaurul moldovenesc inestimabil, istoricul francez Henri Focillon avea cuvinte de laudă pentru „...*marea artă populară, arhaică și vie totodată, sau uimitoarele comori ale artei religioase, în al cărui puternic fond se întretaie influențe și aporturi savant tratate constituind imaginea grandioasă a vieții unui popor de-a lungul timpurilor.*”

Mănăstirea Putna prin inestimabilele valori adunate de-a lungul timpului rămâne „*Ierusalimul neamului nostru*” cum aprecia pe bună dreptate poetul Mihai Eminescu.

ACTIVITATEA MUZEISTICĂ ÎN BASARABIA PRIMELE INIȚIATIVE MUZEISTICE

Începuturile activității de colecționare și constituire a primelor muzee din Basarabia se situează în prima jumătate al secolului XIX-lea, luând o amploare deosebită în a doua jumătate a acestui secol, în condițiile istorice legate de ocuparea de către Imperiul Țarist al acestui teritoriu încă din 1812.

⁸¹ M.A.Musicescu, *op.cit.*, p.37-38

⁸² *Eadem*, p.48

⁸³ *Eadem*, p.56-57

Activitatea de strângere a obiectelor cultural-istorice de pe teritoriul Basarabiei este legată de numele generalului gubernator al Novorosiei și Basarabiei, P.I.Fiodorov care, în perioada 1836-1856, a executat instrucțiunile ministrului afacerilor de interne ale Rusiei, D.Bludov care prevedeau să „urgenteze adunarea obiectelor vechi, monede vechi, a informațiilor cu privire la cetăți și construcții vechi.”⁸⁴

Din informațiile cuprinse în dosarele Arhivei Cancelariei Gubernatorului Basarabiei aflăm că secțiile de poliție au strâns în acea perioadă numeroase antichități și un număr mare de monezi antice⁸⁵. În același timp au fost depuse dosare cuprinzând informații despre monumentele istorice ale Basarabiei, despre persoanele ce dețineau obiecte de patrimoniu și despre colecțiile de carte existente până în acel moment.⁸⁶

MUZEELE DIN ODESSA ȘI KERCI

Raportul primit în 1823 la Cancelaria Gubernatorului anunța inaugurarea „Muzeului de antichități de la Odessa” și pregătirea deschiderii altuia la Kerchi. Scopul acestora era adunarea și păstrarea tuturor antichităților ce vor fi găsite pe litoralul Mării Negre cu specificarea ca toate antichitățile descoperite pe teritoriul Basarabiei să fie trimise muzeului din Odessa.⁸⁷

MUZEUL SOCIETĂȚII DIN ODESSA PENTRU ISTORIE ȘI ANTICHITĂȚI

În 1839 a fost înființată „Societatea din Odessa pentru istorie și antichități” care a strâns majoritatea colecțiilor numismatice și antichitățile existente în Basarabia până în acel moment. Muzeul Societății s-a îmbogățit în 1842 cu o colecție de obiecte militare vechi, armament, vestimentație, literatură, obiecte personale descoperite în satul Scăieni din județul Soroca.⁸⁸ Revista muzeului „Analele Societății din Odessa pentru istorie și antichități”, scria că „s-a adunat o colecție impresionantă de documente vechi, hrisoave domnești și zapise”

Importante au fost și donațiile colecționarilor moldoveni, ca, de exemplu a inspectorului gimnaziului din Chișinău A.V. Vîrlan și cea a învățătorului P. Volohin din satul Slobozia care în 1880 a donat Societății **colecția sa de antichități** și relicve arheologice formată din obiectele descoperite în apropierea satului și în împrejurimile

⁸⁴ Societatea științifică de arhivistică din Basarabia „Studii”, vol.1, Chișinău, 1900, p.17

⁸⁵ Nicolae E.Chetraru, *Din istoria arheologiei Moldovei (Basarabia si Transnistria)*, Chișinău, 1994, p.26

⁸⁶ Elena Ploșnița, *Colecții și colecționari din Basarabia până în 1918*, în R.M., 2, 1995, p.52

⁸⁷ *Eadem*,

⁸⁸ *Eadem*,

Tiraspolului: vârfuri de cremene pentru sulițe și săgeți, fragmente de lut și ceramică ș.a.⁸⁹

Un alt centru de colectare a anticrităților a fost la Akkerman unde au fost donate de colecționari armament, monede, ceramică. Din acesta au ajuns în muzeul din Odessa în 1864 la cererea Societății „*fragmente cu inscripții eline și coloane vechi de marmură.*”⁹⁰

Totuși, cu toate eforturile conducerii Societății de a se opune împrăstierii colecțiilor, unele dintre acestea vor ajunge în muzeele din Rusia, ca, de exemplu Universitatea „*Sf. Vladimir*” din Kiev, care încă din 1837 cerea „*ajutor în colectarea de anticrități de pe teritoriul Basarabiei pentru noul muzeu.*”⁹¹

D. COLECȚII ȘI COLECȚIONARI

Gimnaziul de băieți nr. 1 - Chișinău

Din categoria colecțiilor particulare un loc aparte îl ocupau colecțiile eterogene găsite de obicei în locuințele boierilor din Chișinău și la conacele de provincie cuprinzând: obiecte de faianță, porțelan, pictură, sculptură, argintării, medalii, bronzuri ș.a. Între 1812 – 1860 s-au realizat puține colecții particulare un rol deosebit ocupându-l „**Colecția de carte a cărturarului grec Dumitru Gobdelaș**” care conținea 2723

volume în limbile latină, greacă, franceză, germană printre care: „*Cugetări filozofice*”, Londra, 1708, „*Călătorie istorică prin Europa*”, Amsterdam, 1708, „*Unitatea bisericii sau combaterea noului sistem*”, 1727 ș.a. Colecția va fi preluată de Dumitru Carastati (după moartea fondatorului colecției), care o va dona bibliotecii Gimnaziului de băieți nr. 1 din Chișinău (azi Muzeul Național de Istorie a Moldovei) și nu se va mai ști nimic despre istoricul acesteia.⁹²

Importante au fost colecțiile de carte care se aflau în biserici și mănăstiri, bogate în literatură religioasă, manuscrise și lucrări istorice. Un interes deosebit îl prezenta fondul de carte scris în limba română, majoritatea acestuia fiind distrus de autoritățile țariste în 1871 când arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului a fost numit Pavel.⁹³

⁸⁹ N.E.Chetraru, *op.cit.*, p.32

⁹⁰ E.Ploșnița, *op.cit.*, p.53

⁹¹ *Eadem*

⁹² *Eadem*, p.53-54

⁹³ *Eadem*, p.54

Pentru sec. al XIX-lea reprezentative erau colecțiile lui N.C.Grebencio din Comrat cu obiecte etnografice, arheologice, numismatice, G.D.Bantiș din Bălți, A.Muruzi din Ungheni, C.M. Cotruță dintr-un sat din județul Orhei.⁹⁴

Remarcabilă este încercarea negustorului rus, F. Bogatârev de a deschide în 1870 un **Muzeu de artă** cum demonstrează cererea acestuia către guvernatorul provinciei păstrată în Arhiva Națională a Moldovei rămasă în faza de proiect. Inginerul Drăgoiu a încercat să pună bazele unui „**Muzeu de artă**” la Chișinău având ca nucleu colecția sa de tablouri care se afla la Odessa. Revoluția bolșevică din 1917 a împiedecat realizarea acestuia. În 1915 I. Bulat poseda o **colecție de artă populară** care se va îmbogăți cu diverse exponate până în 1940 când colecția va fi distrusă.⁹⁵

Activitatea de colecționare a persoanelor particulare era un mod eficient de păstrare a unor obiecte, dar a determinat, în același timp, apariția unor muzee în condițiile în care Basarabia a pierdut valori patrimoniale inestimabile, o parte din obiecte fiind dispersate în muzeele din Rusia, pierdute în anii primului război mondial sau în timpul revoluției ruse.

MUZEUL DE ANTICHITĂȚI AL NATALIEI SICARD

Natalia Sicard a început să colecționeze obiecte vechi din peregrinările ei din străinătate în țări ca: Italia, Grecia, Elveția, Franța și Austria. Pasionată de cultura etruscilor, a cumpărat din Florența în 1876 o colecție de vase antice cu care a pus bazele unui muzeu în același an.

„*Muzeul de antichități al Nataliei Nicolaevna Sicard din Vadul lui Vodă*” a fost instalat în conacul ei, ocupând șase camere.⁹⁶ El era împărțit în: *secția de geologie*, destul de modestă, cuprinzând câteva exemplare de fosile rare, amprente rare ale plantelor și animalelor dispărute, săgeți și ciocane de piatră, obiecte pietrificate apoi *secția de antichități* cu obiecte antice aduse din: Etruria, Egipt, Atena, Tyras, Olbia, Bosforul Cimerian,⁹⁷ conținând și ceramică din perioada medievală. Cea mai variată și mai completă era *secția etruscă*, unde existau un număr mare de obiecte vechi clasate după perioada și locul de proveniență, fiind expuse aici vase frumoase cu figuri roșii, scene de vânătoare și motive cu dans etrusc. Dintre obiectele de bronz remarcabile erau oglinzile, brățările, cerceii și vasele cu gravură.⁹⁸

Muzeul Nataliei Sicard din Vadul lui Vodă a fost vizitat adeseori de arheologul Ion C.Surucean, care dorea să-l popularizeze publicând chiar și un articol la 28 iunie 1880 în „*Bessarabsckie gubernskie vedomosti*” (Buletinul guberniei Basarabiei) arătând că „...el cuprinde o vastă colecție de obiecte antice aduse din Italia și Grecia. Deosebit de bogată era prezentată cultura etruscă”

⁹⁴ *Istoricul și activitatea zemstvelor în curs de 50 de ani (1869-1919)*, Chișinău, 1920, p.56-72

⁹⁵ E.Ploșnița, *op.cit.*,p.57

⁹⁶ Nicolae Răileanu, *Din istoria muzeelor Moldovei. Muzeul de antichități a Nataliei Sicard din Vadul lui Vodă în Tyrageția*, anuar III, 1993, p.12

⁹⁷ N.E.Chetraru, *op.cit.*,p.45

⁹⁸ N.Răileanu, *op.cit.*,p.12

Dar muzeul a cunoscut o involuție după ce colecționara s-a mutat la Verona, în Italia unde a și decedat în 1914. O parte din colecțiile muzeului au fost transferate într-o casă special construită la Săulcani, în apropierea Vadului. Dar în timpul primului război mondial conacul a fost jefuit și colecția a dispărut. Casa unde fusese muzeul a fost distrusă în jurul anului 1970 astăzi aflându-se pe acel loc spitalul.⁹⁹

MUZEUL DE ANTICHITĂȚI AL PONTULUI SCITIC DIN CHIȘINĂU

Alt pasionat colecționar, membru al Societății de Arheologie din Moscova, membru al Societății bisericești istorico-arheologice al Academiei Teologice din Kiev, membru al Societății din Odessa pentru istorie și antichități și membru de onoare al Academiei Romane a fost Ion Casian Surucean care a pus bazele „Muzeului de antichități al Pontului Scitic din Chișinău” Spre deosebire de alți colecționari amatori de până atunci, Surucean a întreprins personal cercetări arheologice în orașele antice de pe litoralul Mării Negre, adunând în locuința sa din Chișinău o impresionantă colecție: pietre funerare antice grecești și romane, sculpturi de piatră, monede antice, oale de lut vopsite cu lac negru sau cu desene de culoare roșie, 3.000 de antichități egiptene, un mare număr de amfore șampilate, 75.000 de obiecte din sticlă, bronz, argint și aur, 203 cercei și inele din metale prețioase, 8000 de monede vechi de argint sau de aur și o bibliotecă cu 3500 de volume.¹⁰⁰

În curtea casei sale se aflau numeroase plăci de marmură cu inscripții vechi pe lespezi de piatră, monede, amfore, statuete de teracotă, vase antice provenind din necropolele de pe litoralul nordic al Marii Negre: Olbia, Tyrasul, Bosforul Cimerian, Crimeea și Caucaz.¹⁰¹

Datorită extinderii colecției deținute, I. C. Surucean se hotărăște să creeze pe baza acesteia un muzeu de arheologie numit „Muzeul antichităților din Pontul Scitic al lui I. C. Surucean din Chișinău” Data sigură a inaugurării nu se cunoaște, dar se presupune că acest muzeu ar fi apărut concomitent cu „Muzeul de antichități al Nataliei Sicard” la sfârșitul secolului XIX-lea. Singura mărturie rămâne articolul publicat de Pavel Becker, profesor la Universitatea din Dreszda „Despre inscripțiile de pe torțe de amfore din colecția lui I. C. Surucean” din 1 iulie 1878, unde se găsește de mai multe ori notația „Muzeul lui I. Surucean” ceea ce demonstrează că exista deja. Deoarece purta denumirea de „Muzeul lui I. C. Surucean” și nu „Muzeul Pontului Scitic” este posibil ca, odată cu trecerea în clădirea nouă din strada Seminaraskaia nr 37 (azi Bănulescu Bodoni, nr. 41), cumpărată în 1887, să-și fi schimbat denumirea.¹⁰²

Din informațiile păstrate în articolele lui I. C. Surucean, ale contemporanilor săi și ale lui V. I. Goșchevici putem reconstitui amplasarea colecțiilor în acest muzeu.

⁹⁹ N. Chetaru, *op.cit.*, p.46

¹⁰⁰ E. Ploșnița, *op.cit.*, p.55

¹⁰¹ Nicolae E. Chetaru, *Primul arheolog basarabean-Ion Casian Surucean și primul muzeu de istorie al Moldovei în Tyrageția*, anuar I, 1992, p.10

¹⁰² *Ibidem*, p.14

Astfel anticuitățile egiptene ocupau două săli, alături de care se aflau amfore antice cu torți șampilate, vase grecești și romane acoperite cu lac roșu și negru, obiecte de sticlă, bronz, argint, aur. Colecția cuprindea peste 12.000 de obiecte antice, multe rare și unicate, monede „delfinaș” olbiene ș.a.¹⁰³ Există și secția numismatică, în care se aflau potrivit „*Buletinului societății de arhivistică « Tavria »*”, nr.27 din 1908 un număr de „100 de monede genoveze – tătărăști din orașul Kafă, astfel de monede, în colecțiile europene fiind numai 10.”

Pentru mărirea fondului colecției, Al. I. Marchievici, membru al Societății de Istorie și Antichități observa că „*i se aduceau piese arheologice de pretutindeni (chiar și din Egipt); multe obiecte le dobânda singur din săpăturile movilelor basarabene.*”¹⁰⁴

O importanță deosebită a avut-o și biblioteca adunată de Sucean, care ocupa două camere fiind destul de numeroasă cuprinzând tipărituri rare, manuscrise unice, acte domnești autentice etc. fiind prima bibliotecă de istorie cunoscută în Moldova la aceea epocă.¹⁰⁵ Muzeul a fost vizitat de numeroși savanți – arheologi și istorici ai timpului ca: M. Kogălniceanu, E. R. Ștern, F. G. Mișcenco, V. V. Latîșev, B. A. Turaev ș.a.

După dispariția sa la 1 decembrie 1897, la doar 46 de ani, vasta sa colecție, care cuprindea peste 90.000 de obiecte este revendicată de Comisia Gubernială Științifică a Arhivelor din Basarabia, care, în septembrie 1898, în urma unei ședințe a discutat trecerea muzeului în păstrarea temporară a Comisiei dar s-a renunțat „*deoarece întocmirea unui astfel de inventar deocamdată este peste puterile Comisiei noastre și predarea colecției a fost amânată.*”¹⁰⁶

Colecția lui I. Sucean a fost mutată la începutul secolului la Săulcani, în casa unde exista muzeul Nataliei Sicard împreună cu biblioteca, iar de aici o parte din piesele muzeului au fost vândute sau donate unor persoane particulare. În 1915 M. Ceachri, președintele Societății bisericești istorico-arheologice a fost la Vadu lui Vodă de unde a achiziționat 100 de cărți. Alte aproximativ 300 de piese au ajuns în *Muzeul de anticuități de la Herson*. Astfel colecția a fost dispersată, unele obiecte rămase fiind donate Comisiei Arhivelor și muzeelor din Odessa, Moscova, București ș.a.¹⁰⁷

MUZEUL AGRICOL AL ZEMSTVEI GUBERNIALE BASARABENE

Muzeul își are geneza în octombrie 1889, când la Chișinău a avut loc prima „*Expoziție agricolă*” organizată de Uprava (Direcția) Zemstvei Guberniale Basarabene. După închiderea expoziției,

Muzeul zoologic, agricol și de artă
casnică al Zemstvei guberniale
basarabene din Chișinău

¹⁰³ *Ibidem*, p.14-15

¹⁰⁴ *Ibidem*, p.20

¹⁰⁵ *Ibidem*, p.21-22

¹⁰⁶ N.E.Chetaru, *op.cit.*, 1992, p.22

¹⁰⁷ *Ibidem*, p.23-24; E.Ploșnița, *op.cit.*, p.56

mai multe obiecte și exponate au rămas la dispoziția Zemstvei (așezământ de auto-administrare în fosta Rusie apărut în 1869), a căror membri au hotărât înființarea unui muzeu agricol cu o parte din exponatele expoziției.¹⁰⁸ Instituția și-a desfășurat activitatea în clădirea Zemstvei guberniale basarabene și a purtat mai multe denumiri. La început a fost numit „*Muzeul de Zoologie, agricultură și meșteșuguri al Zemstvei din Basarabia*”, pentru ca mai târziu această denumire să fie schimbată în „*Muzeul zoologic, agricol și de artă casnică al Zemstvei guberniale basarabene*”¹⁰⁹

Muzeul devine un centru important de știință și cultură tradițională a Basarabiei și curând va fi cunoscut nu numai în Imperiul Rus, dar și în Europa prin participarea în 1894 și 1901 la Expozițiile de Științele Naturii din Sankt Petesburg unde au fost prezentate preparate anatomice, zootehnice, biologice ș.a.

Problema unui local corespunzător pentru expoziții și laboratoare a fost rezolvată în 1903, cu ocazia organizării celei de-a doua „*Expoziții Agricole*” de la Chișinău unde s-a hotărât înființarea unui edificiu pentru muzeu¹¹⁰, construcție finalizată în 1905 a cărui patrimoniu se află aici până azi.

Dezvoltarea muzeului și obținerea localului se datorează în mare parte baronului Alexander Stuart, membru al Direcțiunii Zemstvei guberniale a Basarabiei apoi președinte al acesteia care a avut un rol hotărâtor în evoluția ulterioară a muzeului antrenând în activitatea acestuia profesori, școlari, agronomi, specialiști. În 1907 baronul Stuart a fost forțat să se retragă din postul de președinte al Upravdei și din funcția de director al muzeului deoarece a fost acuzat că ar fi cheltuit pentru construcția edificiului 125.000 ruble în loc de 80.000 cât fusese suma alocată ridicării acestuia.¹¹¹

Muzeul Zemstvei a beneficiat încă din 1891 de o alocație de 500 de ruble pe an în vederea colectării și completării colecțiilor, alocație ridicată ulterior la 1000 de ruble,¹¹² sume minime pentru întreținerea localului.

Dintre donatorii muzeului se remarcă: E. Donici, T. Leonard, A și E. Stuart, P.Dicescu, C. Russo, E. Gonata, F. Suruceanu, C. Cazimir, E. Cazimir P. Gore, E. Donică-Iordănescu ș.a.¹¹³ care au înțeles necesitatea sporirii fondului muzeistic.

Franț F. Osterman a fost numit conservator și preparator al muzeului în 1891 unde va activa până la moartea sa în 1905, munca acestuia fiind continuată de soția sa, Albina Osterman până în 1936.¹¹⁴

O activitate intensă s-a dus pentru adunarea obiectelor *industrii casnice* (costume basarabene, covoare moldovenești, prosoape, țesături), activitate ce ia amploare după 1907, dorindu-se crearea unei secții etnografice. În acest sens în anul

¹⁰⁸ Grigore T. Vrabie, *Muzeul regional al Basarabiei din Chișinău*, în revista *Viața Basarabiei*, nr.9-10, Chișinău, 1939, p.3

¹⁰⁹ Florov, *Muzeul Național de Istorie Naturală din Chișinău, Trecutul și starea lui actuală* în B.M.N.I.N. , fasc. 1, Chișinău, 1926, p.3-15

¹¹⁰ Gr.T.Vrabie, *op.cit.*, p.11

¹¹¹ N.Răileanu, *Din istoria muzeului regional al Basarabiei*, în *Tyrageția*, anuar II, Chișinău, 1995, p.9

¹¹² Gr.T.Vrabie, *op.cit.*, p.10

¹¹³ *Ibidem*, p.10-11

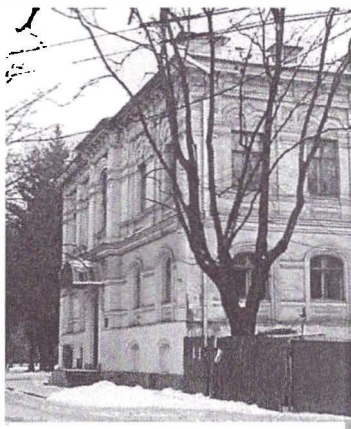
¹¹⁴ N.Răileanu, *op.cit.*, 1995, p.8-9

1912 Albina Osterman a editat un album cuprinzând ornamentele de covoare moldovenești existente în colecția muzeului.¹¹⁵

Începând cu 1911-1912 a fost completată *secția agronomică* care deținea 3588 de piese ce au constituit baza muzeului având subsecțiile: pedologie, lăptărie, sivicultură, fitotehnie. A. N. Nabochih din Odessa a adunat o colecție prețioasă de probe de sol din Basarabia și Ucraina, punând bazele subsecției pedologice (soluri).¹¹⁶

În timpul primului război mondial muzeul și-a întrerupt activitatea colecțiilor sale fiind păstrate în perfectă stare, aceasta fiind reluată după 1918.

MUZEUL ARHIVELOR DIN CHIȘINĂU

Seminarul teologic din
Chișinău

La sfârșitul sec. al XIX-lea au apărut la Chișinău diferite Societăți științifice care aveau ca scop adunarea materialelor și înființarea unor muzee.

Astfel, la 23 august 1898 „*Societatea gubernială științifică de arhivistică*” a fondat un mic muzeu în cadrul *Școlii Reale din Chișinău*, pe baza achizițiilor și donațiilor primite din partea populației din Basarabia ca: mii de documente vechi, manuscrise, piese arheologice, monede ș.a.¹¹⁷ Dar muzeul condus de președintele N. D. Codreanu, directorul Școlii Reale din Chișinău și de secretarul Ion Halippa, era lipsit de mijloace financiare și de posibilitatea de a efectua cercetări științifice pentru a-și îmbogăți colecțiile dar a editat trei volume de documente și studii istorice. Muzeul cunoaște perioade când achizițiile erau numeroase iar alteori când nu se putea procura nici un obiect. La 24 septembrie 1903 muzeul a beneficiat de donații cuprinzând 336 monede vechi¹¹⁸. Activitatea sa va lua sfârșit după 1918 dar Societatea gubernială prin documente adunate a impus un profund caracter național procesului de colecționare în Basarabia.

MUZEUL BISERICESC DIN CHIȘINĂU

La 4 aprilie 1904 în Sala de festivități a Seminarului teologic din Chișinău (azi Biblioteca Națională) a fost înființată „Societatea Bisericească Istorico - Arheologică din Basarabia”¹¹⁹ al cărui Statut prevedea: „*necesitatea de a păstra și studia*

¹¹⁵. *Ibidem*, p.10

¹¹⁶. Gr.T.Vrabie, *op.cit.*, p.26

¹¹⁷. E.Ploșnița, *op.cit.*, p.56

¹¹⁸. N.E.Chetaru, *op.cit.*, 1994,

¹¹⁹. N.E.Chetaru, *op.cit.*, 1994,

antichitățile locale bisericesti și de a pregăti materialele necesare pentru scrierea istoriei eparhiei Chișinăului, având ca scop colectarea de antichități bisericesti și crearea unui muzeu eparhial (...)să adune, să caute și să cerceteze obiecte vechi bisericesti, material istoric și parțial etnografic de la persoane private și de la instituții”

În 1906 Societatea a pus bazele „Muzeului bisericesc din Chișinău” cunoscut sub numele de „Drevlehranilișce” (depozit de vechituri) cu trei secții: *numismatică, carte veche și veșminte bisericesti*. Muzeul a fost inaugurat în incinta Consistoriului duhovnicesc, iar din anul 1912 a beneficiat de un spațiu de expoziție în 3 săli ale Casei Eparhiale din Chișinău.¹²⁰

Un rol important în organizarea colecțiilor muzeului alcătuite din: ferecături de icoane, chivote, odăjdii, cărți religioase, obiecte arheologice, l-au avut Ion Halippa, Vasile Curdinovski, Iosif Parhomovici, A. Crîlov, S. M. Bogoiavlenschi ș.a.¹²¹

La apelurile solicitate populației pentru colectarea pieselor pentru muzeu au răspuns oameni de cultură din Basarabia, Rusia, România care au facut donații printre care: Pimem, mitropolitul Moldovei, Iosif Parhomovici, Grigore Cocoș, Simion Ștefiriță ș.a.

Până în 1918 muzeul a adunat bogate colecții de carte veche românească, tipărită în secolele XVII-XIX, colecții numismatice, obiecte de cult - potire, cruci sculptate în lemn și ferecate în metal, sfeșnice, candelă de alamă argint și aur și o colecție de fotografii, activitatea sa continuând și până în 1940.¹²²

SOCIETATEA NATURALIȘTILOR DIN CHIȘINĂU

La 15 martie 1904 a luat ființă „Societatea Naturaliștilor și Iubitorilor de Științe Naturale din Basarabia” condusă de președintele A.F.Stuart în sediul clădirii Zemstvei Guberniale.¹²³

În 1913 iniția „măsuri de ocrotire a monumentelor arheologice, să adune obiecte de arheologie și să înființeze un muzeu de istorie și arheologie la Chișinău”.¹²⁴

Muzeele înființate în Basarabia au contribuit la păstrarea conștiinței naționale românești cu toate că ocupația țaristă a determinat distrugerea și pierderea unor bunuri de patrimoniu care să ateste existența milenară pe acest teritoriu a elementului românesc.

¹²⁰. E.Ploșnița, *op.cit.* p.56

¹²¹. *Eadem*

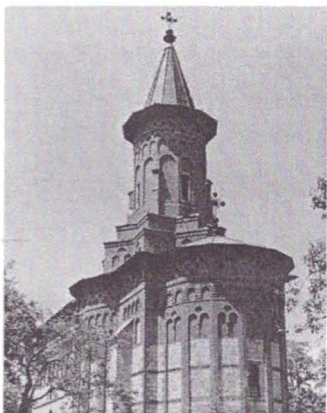
¹²². *Eadem*

¹²³. Gr.T.Vrabie, *op.cit.*, p.6

¹²⁴. N.Chetraru, *op.cit.*, 1994, p.110

6. ACTIVITATEA MUZEALĂ LA BOTOȘANI

MUZEUL BISERICESC DIN POPĂUȚI

Biserica Sfântul Neculae
din Popăuți

Activitatea muzeală în Botoșani a debutat o dată cu înființarea la 16 decembrie 1828, de către protoiereul județului Botoșani a unui muzeu la biserica Sfântul Nicolae din Popăuți, ctitorie a lui Ștefan cel Mare, cuprinzând obiecte de cult: icoane, cruci, sculpturi din lemn, veșminte arhieresti ș.a., mănăstirea fiind închinată o vreme Patriarhiei din Antiohia.¹²⁵

Muzeul fiind constituit din inițiativă particulară era destul de restrâns și nesemnificativ așa cum constata un ziar local în 1910 la Botoșani „*n-avem un muzeu cât de mic și modest*”¹²⁶

După dispersarea colecției cele mai valoroase piese au ajuns în colecțiile Muzeului Județean de Istorie Botoșani.

7. ACTIVITATEA MUZEALĂ LA GALAȚI

A. PRIMELE INIȚIATIVE MUZEISTICE

Piața Negri din Galați

În anul 1888 este menționat în jurnalele vremii¹²⁷ prima inițiativă muzeistică din județul Galați prin înființarea *Muzeului comercial și industrial*.

Expoziția de tablouri a lui Eduard Brown desfășurată în lunile februarie, aprilie, septembrie și decembrie 1893 în Piața Negri (azi Piața Veche) și în prăvălia din Strada Mare nr. 91 a fost apreciată la vremea respectivă ca o

¹²⁵. Ionel Bejenariu- *Tradiții muzeistice botoșănene la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în R.M.M., nr.8, 1978, p.62

¹²⁶. *Din jurnalul unui botoșănean în Steagul* din 21 oct.1910, Botoșani, p.2

¹²⁷ *Vocea Covurluiului*, an XVI, nr. 3649 din 25 mai 1888

„panoramă muzeu”¹²⁸ reprezentativă pentru începuturile muzeografiei românești în acest colț de țară.

B. MUZEUL BIBLIOTECII „V. A. URECHIA”

Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați

care i se puneau la dispoziție diverse documente.¹²⁹

A.V.Urechia a desfășurat o activitate muzeistică și culturală bogată, încununată de succes o dată cu inaugurarea în Galați la 11 noiembrie 1890 a „Bibliotecii V.A.Urechia” în clădirea „Liceului Vasile Alecsandri” (azi Colegiul Național „Vasile Alecsandri”). În una din săli exista și un mic muzeu, constituit pe baza colecției mixte donată de V. A. Urechia cu picturi în ulei și basoreliefuri, obiecte de paleontologie, arheologie, numismatică, sfragistică, etnografie autohtonă și universală, heraldică, basoreliefuri, arme vechi, documente etc.¹³⁰ Această colecție va constitui mai târziu nucleul Muzeului județean de istorie din Galați.

Inventarul colecției oferit ca patrimoniu de V. A. Urechia consta în „hărți și stampe peste 5300, documente 210, manuscrise 250, numeroase obiecte de artă, costume istorice, busturi ... colecții de obiecte arheologice, numismatice, medalii etc.”¹³¹

V. A. Urechia a fost un mare donator și muzeograf și datorită curentului pe care l-a creat în favoarea donațiilor, acesta a continuat și după moartea sa (1901).

Patrimoniul s-a îmbogățit cu donațiile făcute muzeului: în 1902 P. Sechiari donează 3 telegrame ale domnitorului Al. I. Cuza, în 1904 sunt donate de bibliotecarul Academiei Romane 39 de monede vechi moldovenești din perioada 1374-1574, în 1908 Arsenalul Marinei Militare donează o medalie comemorativă, în 1910 frații Șaraga din Iași donează 45 de medalii iar în 1911 alte 4 medalii, în 1914 Societatea „Cercul România Comercială Galați” donează muzeului „Cartea de aur” etc.¹³²

¹²⁸ Ion-Aldea, *Din începuturile instituției muzeale la Galați* în R.M., nr.2, 1979, p.38

¹²⁹ Ion T.Dragomir, *Din activitatea de cercetător, colecționar și muzeograf a lui V.A.Urechia* în R.M.M., nr.5, 1966, p.415

¹³⁰ Ion T.Dragomir, *Dezvoltarea muzeistică în Galați* în R.M.M., nr.1, 1970, p.35

¹³¹ I.Aldea, *op.cit.*, p.38

¹³² Ion T.Dragomir, *V.A.Urechia, istoric, publicist, colecționar și muzeograf în Danubius*, vol.VI-VII, 1972-1973, p.189

Colecția a fost apreciată în țară și peste hotare, unde au fost prezentate diferite obiecte. La expoziția organizată în 1903 au fost selecționate 77 de opere 13 obiecte muzeale fiind unice în țară iar la expoziția din 1906 de la Galeriile române a fost obținută diploma de onoare cu medalia de aur.¹³³

C. MUZEUL REGIONAL

Preocupări muzeistice la Galați le-au avut Paul și Ecaterina Pașa, care începând din 1913 au desfășurat o activitate intensă pentru înființarea unui muzeu școlar deoarece „nici un obiect de învățământ nu influențează mai mult asupra spiritului copilului, decât natura reală unde observă, pipăie și simte totul.”¹³⁴ Soții Paul și Ecaterina Pașa, institutori la Școala de băieți nr. 6 din strada Sălăjescu, aveau convingerea că, prin realizarea unui muzeu „*acel popor va putea să dăinuiască în scurgerea vremii...care va fi pe deplin luminat, conștient de chemarea sa și de rolul său în concernul celorlalte.*”¹³⁵ Ajungând director al Școlii de băieți nr.6, Paul Pașa a convocat la 12 mai 1913 în cancelaria școlii o adunare cu părinții elevilor și cu personalitățile orașului Galați, insistând asupra înființării unui muzeu atât de necesar în procesul instructiv-educativ al elevilor. În acest scop s-a înființat un Comitet de sprijin pentru adunarea fondurilor necesare constituirii muzeului. Prin întocmirea unor liste de subscripții, prin apelurile făcute în diverse orașe pentru adunarea fondurilor, în prima jumătate a anului 1913 a fost strânsă suma de 4000 lei, folosită pentru a comanda confecționarea mobilierului de stejar, necesar depozitării donațiilor de animale și păsări împăiate, minerale și obiecte istorice.¹³⁶

La 24 aprilie 1913, prin adresa nr. 211, era solicitată aprobarea de către Ministerul Culturii și Instrucțiunii Publice înființarea unui muzeu școlar în incinta Școlii de băieți nr.6 din Galați, în două încăperi apropiate de „*sala de conferințe și serbări școlare.*”¹³⁷ Ministerul Culturii și Instrucțiunii Publice prin adresa nr. 306641 din decembrie 1913, aproba înființarea unui „*Muzeu regional*” în cadrul Școlii de băieți nr. 6 din Galați, având ca nucleu colecțiile institutorilor Paul și Ecaterina Pașa și ale altor donatori.

În ziua de 22 iunie 1914 a fost inaugurat muzeul școlar cu profil mixt, alcătuit din: obiecte de paleontologie și arheologie, numismatică, sfragistică, heraldică, de etnografie autohtonă și universală, picturi în ulei, basoreliefuluri, numeroase documente și arme vechi, precum și alte exponate valoroase.¹³⁸

¹³³. *Ibidem*,

¹³⁴. I.Aldea, *op.cit.*, p.38

¹³⁵. *Ibidem*,

¹³⁶. *Ibidem*.,p.38-39

¹³⁷. *Ibidem*, p.39

¹³⁸. *Ibidem*

La 10 martie 1915, muzeul a fost vizitat de Ministrul Instrucțiunii Publice, I.G.Duca care a apreciat muzeul ca fiind „*unul dintre cele mai bine organizate muzee regionale din țară*” oferind colectivului medalia „Răsplata muncii” cls.I.

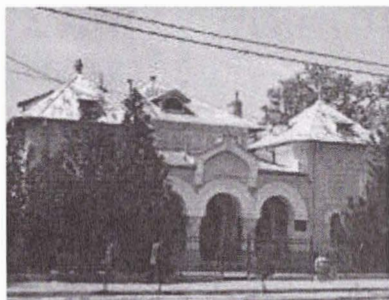
În timpul primului război mondial localul școlii a fost pus la dispoziția forțelor armatei române, dar își va relua activitatea după 1918 fără a suferi pierderi patrimoniale semnificative.

8. ACTIVITATEA MUZEISTICĂ LA BÂRLAD

A. MUZEUL LUI ALEXANDRU SAINT-GEORGES

În 1908, a fost organizat la Bârlad „**Muzeul Alexandru Saint-Georges**” al cărui nucleu le-au constituit obiectele adunate de familie de către locotenentul Al.Saint-Georges, piese obținute din apelurile lansate printre cunoscuți. Dar, în 1815, din motive necunoscute, muzeul a fost transferat de la Bârlad la Târgoviște.¹³⁹

B. MUZEUL REGIONAL DE ISTORIE ȘI ETNOGRAFIE AL TUTOVEI

Casa Națională din Bârlad

Intelectualitatea bârlădeană se străduia încă din 1906, să pună bazele unui muzeu, din dorința de a colecționa și păstra vestigiile trecutului. În acest sens se înființează un comitet de organizare a muzeului, din care făceau parte cunoscuți profesori de la „Liceul Gheorghe Roșca Codreanu” din localitate. În prima ședință, din 10 aprilie 1914, comitetul în frunte cu I.Atonovici a hotărât înființarea unui muzeu istoric, așezat în clădirea Casei Naționale (monument arhitectonic ridicat între 1906-

1908 de arhitectul C. A. Harjeu), donată Primăriei locale în 1909 de către profesorul, omul politic și filantropul Stroe Belloescu (1838 - 1912) cu condiția „*să întrețină și să îngrijească de acest așezământ. Acest așezământ nu va putea servi decât numai ca bibliotecă publică, pinacotecă și muzeu*”¹⁴⁰

În documentul de constituire inițiatorii arătau „*văzând trebuința ce se simte în orașul Bârlad de un muzeu istoric, care să fie pus la dispozițiunea publicului, ne-am*

¹³⁹ Virgil .Z. Teodorescu ,*Contribuții la un portret de muzeograf: Alexandru Saint- Georges în Muzeul Național*, București, IX, 1997, p.127-129

¹⁴⁰ .Iacov Antonovici, *Muzeul istoric din Bârlad* în A.C.M.I., 1914, p.93

constituit un comitet cu scopul de a înființa și noi un muzeu” care să conserve „tot ce-i mai de seamă din rămășițele trecutului nostru.”¹⁴¹

Astfel, s-a înființat în 1914 *Muzeul regional de istorie și etnografie al Tutovei*, acesta funcționând cu mari greutate, datorită lipsei de fonduri pentru cercetări și achiziții. Muzeul avea ca nucleu o pinacotecă cu lucrări de: Nicolae Grigorescu, Nicolae Toniza, Gheorghe Pătrașcu, Ștefan Dimitrescu și o modestă colecție arheologică. Expoziția de istorie-numismatică-arheologie cuprindea vestigii neolitice, provenite din așezări din jurul orașului colectate în 1914: un toporaș de piatră, o săgeată mică, un număr de monede romane (de la Uricani și Plopana, județul Tutova), monede poloneze, rusești și turcești de argint și aramă.¹⁴²

Un rol important l-a avut și constituirea bibliotecii muzeului, în care „s-au adunat mai bine de 100 de cărți și broșuri de la autorii lor, din Bârlad și județul Tutova”¹⁴³ unde exista și prima colecție a ziarului local „Semănătorul”

Secția de artă cuprindea colecții de mare valoare: „Colecția de artă comparată prof. Dr. Ion Chiricuță”, „Colecția de artă orientală și extrem orientală dr. Marcel Vainfeld”, „Colecția de artă populară romanească, dr. Ștefan Bucevșchi” și „Colecția de artă populară românească, dr. C-tin Teodorescu.”¹⁴⁴

Apariția la Bârlad, începând din 1914, a revistei de cercetări și mărturii istorice „*Miron Costin*” a constituit un eveniment deosebit pentru activitatea muzeistică bârlădeană deoarece își propunea să strângă „... felurite mărturii scrise ale trecutului nostru: documente, inscripții, însemnări ș.a. care zugrăvesc de cele mai multe ori decât o viață tot românească” să regăsească mărturiile trecutului în „atâtea hârtoage ce stau supuse la corzi, după icoane, în pălămidele lăzilor, ori în poduri, bine ori rău împăturite în două bucăți de teiu (...). Fiecare din aceste mărturii cuprinde o svâcnire a sufletului românesc, un răspuns al nevoilor de atunci și din care unele dăinuiesc și astăzi”¹⁴⁵

Dintre colaboratorii revistei „*Miron Costin*” s-au remarcat: Alexandru Exarhu, căpitan P. Gane, M. Lupescu, C. N. Mateescu, locotenent Al. Saint-Georges, N. I. Stroici și G. Tutoveanu¹⁴⁶, care depun eforturi pentru a strânge documente, reproduceri după peceți ș.a.

Activitatea muzeului bârlădean a determinat în timpul primului război mondial o intensificare a activității de popularizarea a muzeului ce a dus la îmbogățirea patrimoniului prin donații cea mai importantă fiind a lui Al. Vlahuță, care în toamna anului 1917, a donat muzeului portretul tatălui său, realizat în 1902 de pictorul Nicolae Grigorescu.

¹⁴¹. Petre Iosub, Aurel Zugravu, Vaslui-monografie, București, 1980, p.195

¹⁴². I. Antonovici, *op.cit.*, p.94

¹⁴³. *Ibidem*, p.93

¹⁴⁴. Ion Trif Pleșa, *Muzeul V.A.Pârvan din Bârlad în Cronica*, nr.40 din 6 oct.1989, p.3

¹⁴⁵. *Miron Costin*, Bârlad, 1914, I, nr.1

¹⁴⁶. Gh. Vrabie, *Bârladul cultural*, București, 1938, p.252

9. MĂSURI LEGISLATIVE ÎN ROMÂNIA ÎN FAVOAREA CONSERVĂRII PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI ISTORIC

În România prima măsură privind ocrotirea monumentelor istorice a fost luată la 7 aprilie 1874, prin Regulament când a fost instituită o comisie arhitecto-arheologică „Comisiunea monumentelor publice.” La 30 aprilie 1892 Adunarea Deputaților a luat în dezbateri „Proiectul de lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice” În cadrul ședinței din 4 iunie 1892, după prezentarea expunerii de motive se decidea că aceasta lege avea „scopul numai de a clasa monumentele, de a le ocroti și de a le supraveghea acele cari se vor restaura”¹⁴⁷ Proiectul este înaintat spre aprobare Adunării Deputaților și este votat în unanimitate. Această lege începe să fie pusă în aplicare la 17 noiembrie 1892 iar în anul următor se adaugă și „Regulamentul de aplicațiune” al acestei legi. Astfel, apare prima și cea mai completă lege de până atunci privind conservarea și restaurarea monumentelor publice, constituind cadrul juridic corespunzător dezvoltării activității de ocrotire a patrimoniului cultural.

La 10 aprilie 1913 „Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice”¹⁴⁸ este promulgată de Adunarea Deputaților și votată cu anumite modificări. Acest proiect abroga legea din 1892 cu privire la monumentele istorice și intra în vigoare de la 1 aprilie 1913.

Referindu-se la importanța acestui proiect, deputatul Stelian Popescu afirma cu aceasta ocazie: „O națiune trăiește și prin trecutul său. În acest trecut se frământă prezentul și se zămislește viitorul. De trecutul unui neam vorbește în prima linie monumentele sale. În ele se oglindește istoria popoarelor pe care cineva o poate reconstitui până în cele mai mici amănunte.{...} Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice, dacă nu a produs toate efectele pe cari lumea le așteaptă de la ea, a avut darul să atragă și să fixeze atențiunea unora din persoanele de înaltă distincțiune care făceau parte din Comisiunea Monumentelor Istorice asupra nevoiei de a se modifica legea veche făcând-o mai proprie scopului urmărit de ea. Trebuie, însă o consacrare definitivă prin lege, în chestiunile de organizație și legea actuală vine de împlinește lipsurile de până acum.”¹⁴⁹

CONCLUZII

În etapa modernă a muzeografiei românești din Moldova se constată un interes deosebit pentru colecționarea, conservarea și expunerea obiectelor muzeale, chiar dacă încă predomină caracterul compozit al colecțiilor și nu existau criterii absolut

¹⁴⁷. M.O., nr.56 din 4 iunie 1892, p.911

¹⁴⁸. M.O., nr. 50 din 10 aprilie 1913, p.808-812

¹⁴⁹. *Ibidem*, p.807

științifice de colecționare, după valoarea reală a exponatelor. Se pune mai mult accent pe salvarea vestigiilor trecutului, indiferent de categorie și importanță.

În Basarabia și Bucovina muzeele au apărut ca urmare a cristalizării conștiinței naționale, în condițiile istorice vitrege, datorate stăpânirii țariste și austriece. Românii din cele două provincii au conștiința apartenenței naționale și printre formele de protest față de regimurile instituite, constituirea muzeelor reprezintă mărturiile vii ale istoriei naționale, „fiind un fel de depozitare ale civilizației unui popor” și „totodată un criteriu de înțelegere al dezvoltării sale.”¹⁵⁰

În această etapă, cu toate problemele financiare existente, se constată o încercare de organizare a muzeelor, ce își propuneau stabilirea direcțiilor de acțiune. Din păcate, mișcarea muzeală nu este o politică de stat rămânând mai mult la inițiativa unor intelectuali inimoși și patrioți, care întâmpină însă mari greutăți în privința localurilor, a fondurilor financiare, a mobilierului, achiziționării de piese pentru sporirea colecțiilor. Așa se explică de ce, până la primul război mondial, existau încă numeroase zone ale Moldovei în care nu se constată realizări muzeistice (Bacău, Neamț, Vaslui, Vrancea, Tecuci).

Totuși muzeele ajung în această perioadă adevărate instrumente de educație și instrucție, lecții vii ale istoriei naționale, chemate să reconstituie mărturiile culturale, materiale și spirituale ale poporului român, înscriindu-se ca instituții de mare prestigiu.

În elaborarea acestei lucrări am avut ca argument hotărâtor dorința de a trata din punct de vedere istoric evoluția muzeelor din Moldova cuprinzând și cele două provincii românești, Basarabia și Bucovina, integrate ulterior, din 1918, în structurile politice și administrative ale României.

Unele muzee din această etapă se desființează după dispariția întemeietorilor să (Anastase Fătu, Ion Surucean, Natalia Sicard) dar majoritatea își încetează activitatea în anii primului război mondial, reorganizându-și colecțiile mai târziu.

Dintre muzeele care își continuă activitatea până astăzi, reorganizându-și colecțiile de-a lungul timpului amintim *Pinacoteca Națională* (azi Muzeul de Artă din Iași din cadrul Complexului Muzeal Național Moldova), *Muzeul de Istorie Naturală* din Iași cu același nume, *Muzeul agricol al Zemstvei Guberniale basarabene* (azi Muzeul Național de Etnografie și Istorie Națională), *Muzeul orășenesc Suceava* (azi Complexul Muzeal Bucovina), *Muzeul regional de istorie și etnografie al Tutovei* (azi Muzeul Vasile Pârvan, *Muzeul mănăstirii Putna ș.a.*

Instituțiile muzeale au devenit cu timpul, o necesitate, un organism viu solicitat să existe în numeroase domenii ale vieții sociale în învățământ, în știință, în educație patriotică. Dar, cum considera marele muzeograf și istoric, N. Iorga, muzeul ca instituție cultural-științifică, chemată să argumenteze prin patrimoniul său existența multimilenară a poporului român „nu e un lucru de lux ci o necesitate.”

¹⁵⁰. Radu Vuia, *Muzeul etnografic al Transilvaniei din Cluj*, București, 1928, p.5-7

PRESCURTĂRI ALE TITLURILOR DE REVISTE

A.C.M.I.-ANUARUL COMISIEI MONUMENTELOR ISTORICE

A.M.B-ANUARUL MUZEULUI BUCOVINEI

B.C.M.I.- BULETINUL COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

B.M.M.N.-BULETINUL MUZEULUI MILITAR NAȚIONAL

B.N.M.I.N- BULETINUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE

NATURALĂ

B.O.R-BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

C.I- CERCETĂRI ISTORICE

M.O- MONITORUL OFICIAL

R.A.- REVISTA ARHIVELOR

R.M- REVISTA MUZEELOR

R.M.M.- REVISTA MUZEELOR ȘI MONUMENTELOR

SUCEAVA-AMJ- SUCEAVA ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Ion Aldea, *Din începuturile instituției muzeale la Galați* în R.M., nr.2
2. I.Antonovici, *Muzeul istoric din Bârlad* în A.C.M.I., 1914
3. T.Balan, *Junimea literară*, 1909, nr.3-4
4. Vasile P.Bârlădeanu, *Sofronie Vârnăv*, în B.O.R., seria III, an XLIX, nr.2-3-4, febr.-mart.apr. 1931
5. Ionel Bejenariu, *Tradiții muzeistice botoșănene la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în R.M.M., nr.8, 1978
6. N.A.Bogdan, *Monografia orașului Iași*, ed.II, 1913
7. Lucia Burlacu, *Herbarul Czihaț de la Muzeul de Istorie naturală din Iași* în R.M.M, nr.3, 1966
8. Petru Cazacu, *Preocupări pentru organizarea unui muzeu etnografic la Iași* în C.I., 1976, vol.II, p.18
9. Calendarul *Glasul Bucovinei*, X, 1929
10. *Călători străini despre Țările Române*, vol.I, 1968
11. Nicolae E. Chetaru, *Primul arheolog basarabean-Ion Casian Surucean și primul muzeu de istorie al Moldovei în Tyrageția*, anuar I, 1992
12. Nicolae E. Chetaru, *Din istoria arheologiei Moldovei (Basarabia și Transnistria)*, Chișinău, 1994
13. Ion Sergiu Cosmescu, *Itinerar muzeografic*, în BMMN, an III, 1939-1940 nr.5-6
14. *Miron Costin*, Bârlad, 1914, nr. 4
15. Ionel Dîrdală, *O scrisoare inedită de la Eudoxiu Hurmuzachi despre organizarea muzeului Bucovinei în Suceava - A.M.J.*, V, 1878

16. Ion T. Dragomir, *Din activitatea de cercetător, colecționar și muzeograf a lui V. A. Urechia* în R.M.M., nr. 5, 1966
17. Ion T. Dragomir, *Dezvoltarea muzeistică în Galați* în R.M.M., nr.1, 1970
18. Ion T. Dragomir, *V. A. Urechea, istoric, publicist, colecționar și muzeograf în Danubius*, vol.VI-VII, 1972-1973
19. Em.Diaconescu, *Tradiții ale muzeisticii ieșene*, în C.I., vol.II, 1971
20. Emil I. Emandi, *Muzeul de istorie Suceava*, București, Ed.Sport-Turism, 1985
21. *Familia*, XXII, 1886, nr.18
22. *Făt Frumos*, III, 1928, nr.1
23. *Flacăra Iașului* din 15 decembrie 1885, an XLII, nr.121886
24. N. Florov, *Muzeul Național de Istorie Naturală din Chișinău, Trecutul și starea lui actuală* în B.M.N.I.N. , Chișinău, 1926
25. *Gazeta Bucovinei*, III, 1893, nr.26, 32, 35
26. *Gazeta Bucovinei*, V, 1895, nr.70
27. Olimpia Mitric- *Carte românească veche în biblioteca de la mănăstirea Putna*, în R.M., 3, 1992
28. Constantin V.Mândru, *150 de ani de la înființarea muzeului de istorie naturală din Iași (4 februarie 1834 -4 februarie 1934)* în „*Muzeul de istorie naturală-volum festiv*”, Iași, 1984, p.12
29. Maria A. Musicescu- *Muzeul mănăstirii Putna*, București, Ed.Meridiane, 1967
30. Ghe.Nicolăiasa, *Cercetări de izvoare din trecut* în R.A, an I, 1924
31. Nicolae Iorga, *Ce este un muzeu istoric*, în BCMI, nr. 6, București, 1938
32. Nicolae Iorga, *Oameni care au fost*, vol. III, București, 1936
33. Petre Iosub, Aurel Zugravu , *Vaslui-monografie*, București, Ed.Sport-turism 1980
34. Alexandrina Ignat, *Muzeul din Suceava-8 decenii de activitate* în A. M. J., IV, 1977
35. Mircea Ignat, *Din istoricul cercetărilor arheologice din județul Suceava în Studii și*
36. *materiale-istorie*, vol.I, 1969
37. *Istoricul și activitatea zemstvelor în curs de 50 de ani (1869-1919)*, Chișinău, 1920
38. D.Ivanescu, *Pagini din trecutul muzeografiei ieșene*, în C.I., 1972
39. Claudiu Paradais- *Comori ale spiritualității românești la Putna*, Iași, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, 1988
40. Elena Ploșnița, *Colecții și colecționari din Basarabia până în 1918*, în R.M., 2, 1995
41. Eugeniu Pohonțiu, *Începuturile vieții artistice moderne în Moldova*, București, 1967
42. Claudiu Paradais, *Valori ale picturii universale în muzeul de artă din Iași*, vol 2, Iasi, Editura Meridiane, 1972
43. Claudiu Paradais, Maria Paradaiser, *120 de ani de la înființarea pinacotecii naționale și a școlii de arte frumoase din Iași și 80 de ani de la moartea lui Ghe.Panaitescu-Bardasare* în C.I., vol. XI, 1980

44. Nicolae Răileanu, *Din istoria muzeelor Moldovei. Muzeul de antichități a Nataliei Sicard din Vadu lui Vodă în Tyrageția*, anuar III, 1993
45. Nicolae Răileanu, *Din istoria muzeului regional al Basarabiei*, în *Tyrageția*, anuar II, Chișinău, 1995
46. Virgil .Z. Teodorescu, *Contribuții la un portret de muzeograf: Alexandru Saint Georges* în *Muzeul Național*, București, IX, 1997
47. Alexandru Tzigara-Samurcaș, *Muzeologie generală*, București, 1936
48. Radu Vuia, *Muzeul etnografic al Transilvaniei din Cluj*, București, 1928
49. Gh. Vrabie, *Bârladul cultural*, București, 1938
50. Grigore T. Vrabie, *Muzeul regional al Basarabiei din Chișinău* în revista *Viața Basarabiei*, nr.9-10, Chișinău, 1939
51. *Vocea Covurluiului*, an XVI, nr. 3649 din 25 mai 1888
52. Societatea științifică de arhivistică din Basarabia „*Studii*” vol.1, Chișinău, 1900,
53. Ioan Zugrav, în *AMB*, seria II, an I-II, 1943-1944

THE EVOLUTION OF MUSEUMS AND MUSEUM PREOCCUPATIONS FROM MOLDOVA UNTIL WORLD WAR I

SUMMARY

The work „*The evolution of museums and museum preoccupation from Moldova until World War I*” is a synthesis of the history of 24 museums from Moldova, an ancient Romanian land, in a time when national manifestation played an important role here, with suffered because of the Ottoman, Hapsburg an Russian rule, and even had territorial losses (Bucovina in 1775 seized by the Hapsburg Empire, Bessarabia in 1812 seized by the Russian Empire.)

Brown Good appreciated that “*the cultural status of people is to be seen from the state of its museums*”, which is also the motto of this original synthesis, integrating the two historic Romanian provinces: Bessarabia and Bucovina, with a wider scientific research area of the problem, bringing new elements concerning the evolution of institutions and museums preoccupations in Moldova, from historic , respectively geographic point of view.

Specialty magazines published articles on the evolution and activity of some museums from Moldova (*The Museums Magazine, Historic Research, Art and Archaeology, Suceava-Year book of the country museum, Danube's, The Archives Magazine, Ion Neculce, Miron Costin*).

Although we can speech of some interest in publishing and editing some research about the activity of museums in Moldova in specialty magazines, this was only marginal (on a regional scale), on a narrow area 9 the activity of a museum or country).

In the XIXth and early XXth century Moldova there was an intense collection and capitalizing activity of cultural goods, because of the national awareness movement. The museum proves to be modern institution, capable to fulfill

an assembly of scientific and cultural-education functions with 2 complex content, having a remarkable scientific activity by its preoccupation of exhibiting museum items, classifying genders, preserving them , offering a pellicle image of area of human life.

In the process of rational affirmation , the first museum preoccupations appeared , as well institutions of the kind, in order to gather and capitalize on past vestiges and contemporary achievements.

The life and evolution of newly created institutions are connected with the life and activity of cultural and scientific personalities: Natalia Sicard (*The Vadu lui Vodă Museum*-1876), Ion Suruceanu (*The Scythian Pont Museum from Chişinău*-1876), V.A.Urechia (*V.A.Urechia library Museum from Galaţi*-1890), Virgil Hălăceanu (*The Golia Tower Collection from Iaşi* -1912), Paul & Ecaterina Paşa (*The School Museum from Galaţi*-1914).

The preoccupations for building museums and collections materialized into the appearance of various kind of museums, such as:

1. Natural sciences museums

- *The Natural History Museum from Iaşi*-1834;
- *The Botanical Garden of Anastasie Fătu* – 1876;

2. Art Museums : -*The National Picture Gallery from Iaşi*-1860;

3. Archeological Museums:

- The Antiquities Museums from Odessa and Kerçi* -1823;
- The History and Antiquities Association Museum from Odessa*-1839;
- *The Siret Association Museum* (1871);
- The Romanian Archaeological Association Museum from Bucovina*(1866);
- *The Scythian Antiquities Museum from Chisinau (the end of the XIX-th century)*

4.National History Museums

- *The Bucovina Country Museum* (1863);
- *The Cernăuţi Country Museum* (1893);

5. Agricultural Museums

- *The Agricultural Museum of the Basarebian Gubernial Zemstva* (1889);

6. Mixed profile museums:

- Natalia Sicard's Museum from Vadu lui Vodă, Basarabia*- (1876);
- *The Library Museum V.A.Urechia form Galaţi* (1890);
- *The Industry Museum of Bucovina* (1893);

7. Industrial Museums- *The Industry Museum of Bucovina* (1893);

- *The Commercial and Industrial Museum from Galaţi* (1888);

8. Folkloric and Music Museum:

- Teodor Burada's Collection from Iaşi (the end of the XIX-th century)*;

9. Regional Museums:

- The City Museum of Suceava (1900);
- The Regional History and Ethnography Museum from Cernăuți (1867);
- 10. **Monastery Museums** – *The Putna Monastery Museum(1904)*;
- 11. **Clerical Museums**-*The Archbishopric Clerical Museum from Cernăuți(1867)*;
- *The Clerical Museum from Chișinău (1906)*;
- 12. **Ethnographic Museums**
- *Virgil Hălăceanu's Collection from Golia Tower(1912)*;
- 13. **Mixed profile School Museums:**
- Saalzum Museum from Cernăuți(1817)*;
- The regional Museum from Galați (1914)*;

During this period the first laws for protecting the national patrimony and monuments appeared. In 1874 it was established and architect -archaeological committee "*Public Monuments Committee*" In 1892 the Parliament promulgated "*the law for the preserving and restoring of public monuments and in 1913 the law for preserving and restoring of history monuments*"

The modern age of Romanian museography in Moldova had a great deal of interest for collecting, preserving and exhibiting museum items, even if heterogeneous character of collections prevailed and there were not absolute scientific criteria of collecting. The emphasis was on protecting past vestiges, no matter the age or importance.

Despite financial problems, there attempts of organising museums and action directions. Unfortunately, the museistic movements is not a state policy, being more of private affair, which led to great difficulties when getting funds, furniture and buildings.

That is why up until World War I, there were many areas from Moldova without museistic achievements (Bačău, Neamț, Vaslui, Vrancea, Tecuci.)

Some museums of the time disappear after the death of their founders (Anastasie Fătu, Ion Suruceanu, Natalia Sicard) but most them cease activity during the years of their, reorganising their collections later.

Some of the museums which continued their activity up until now, reorganising collections along time are the *National Picture Gallery* (today the *Art Museum from Iasi from The National Museistic Complex Moldova*), the *Natural History Museum from Iasi*, under the same name, the *Agricultural Museum of the Bessarabia Guberial Zemstva* (today *The National Museum of the National ethnography and History*), the *City Museum of Suceava* (today *The Museistic Complex Bucovina*), *The Regional History and Ethnography Museum of Tutova* (Today *Vasile Pârvan Museum*), *The Putna Monastery Museum* etc.

Museum institution became a necessity along time, a living entity in education, science etc But , as the great muse graph and historian Nicolae Iorga considered the museum as a cultural and scientific institution, called upon to motivate by its patrimony the multimilenar existence of the Romanian people, "*it is not a luxury , but a necessity*"